

ATATÜRK DÖNEMİNDE HALKBİLİMİ ÇALIŞMALARI VE DEVİRİM GAZETESİ

Kübra YILDIZ ALTIN*

ÖZET

Temelleri XIX. yüzyılda Avrupa’da atılan halk bilgisi çalışmalarının Türkiye’de bir disiplin olarak ele alınışı XX. yüzyılın başlarına tarihlenmektedir. Kültür politikaları çerçevesinde çeşitli faaliyetlerin yürütüldüğü bu dönemde kurulan derneklerin yanı sıra uzman ve özellikle “amatör” halk bilgisi araştırmacıları tarafından yapılan yayın ve derlemeler oldukça önemlidir. Atatürk dönemindeki kültür politikalarının bir gereği olarak başlatılan bu derlemelerin resmî merkezi haline gelen ve Türk Ocaklarının (Mart 1912) yerine kurulan Halkevlerinin (Şubat 1932) çalışmaları ile Halkevleri tarafından çıkarılan yayınlar, halkbilimi araştırmalarının geleceği açısından önemli olmuş ve böylece halk kültürü araştırmaları yeni bir ivme kazanmıştır. Bu dönemde bahsi geçen devlet destekli kurum ve yayın organlarının dışında yer almakla beraber halk bilgisi alanına dâhil edilebilen ve yerel basın temelinde şekillenen yayın faaliyetlerini de görmek mümkündür.

Söz konusu faaliyetlerden biri, 16 Ağustos 1935 yılında yayın hayatına başlayıp 4 Mayıs 1936 tarihinde yayın hayatını sonlandıran *Devrim* gazetesidir. İbrahim Cemal Alish tarafından Bartın’da çıkarılmış olan bu yerel gazetenin önemi, halk bilgisine ayırdığı sütunlarıdır. Türk folklor tarihinde önemli bir kaynak durumunda olup “Günlük Siyasal Gazete” alt başlığıyla yayınlanan ve 89. sayısı ile son yayımını yapan gazetenin önemli bir yönü, dünya tarihinden ziyade yerel tarihe ve kültüre ayırdığı sütunlarıdır. Özellikle “Halk Bilgisi” adıyla

* Arş. Gör. Dr., Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Türk Halkbilimi Bölümü, kubrayildiz89@gmail.com.

halk kültürüne ilişkin derlemelere ve incelemelere ayrılan gazetede ki yazı köşeleri, günümüz halkbilim araştırmaları için önemli bir yere sahiptir. Yayımladığı 89 sayının 55'inde halk bilgisine ayırdığı sütunlarla dikkat çeken bu yayının, dönemi bağlamında, “yerel halk bilgisi dergisi” işlevi gördüğü söylenebilir. Bu bağlamda bildiride, Atatürk dönemi kültür politikaları içinde milliyetçilik ve halkçılık ilkeleri temelinde hareket edip yayın yapmış olan *Devrim* gazetesi incelenecektir.

Bildiride Atatürk dönemindeki halk bilgisi (folklor) ile ilgili faaliyetlere değinildikten sonra 1920'den *Devrim*'in çıkarıldığı döneme kadar olan süreçte (1936) yerel basın (gazete ve dergi) özelindeki halk bilgisi çalışmaları hakkında bilgi verilecektir. Ardından Atatürk döneminde yayın yapmış olan gazetenin Türk halkbilimi araştırmaları tarihindeki yerinden bahsedilecek ve buradan hareketle halkbilimi araştırmalarında yerel gazetelerin önemi üzerinde durulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Atatürk Dönemi, Türk Halkbilimi Araştırmaları, Yerel Basın, Yerel Gazete, Bartın, Devrim Gazetesi.

FOLKLORE STUDIES IN THE ATATURK PERIOD AND DEVİRİM NEWSPAPER

ABSTRACT

Foundations of the folklore studies were founded in Europe in the 19th century. However, dealing with folklore studies as a discipline in Turkey started approximately in 20th century. In this period, various activities were carried out within the framework of cultural policies. Publications and compilations by experts and especially “amateur” folklorists as well as associations which were established in this stage are very important. These compilations in the Ataturk period were initiated as a requirement of cultural policies. Community Centers (February 1932) which are founded in place of Turkish Hearths (March 1912) became official center of these compilations, and publications issued by Community Centers have been important for the future of folklore researches. Thus, folk culture researches have gained a new momentum. In this period, it is also possible to see the broadcasting activities that can be included in the field of folklore and which are shaped on the basis of the local press outside state-funded institutions and media.

One of these activities is *Devrim* newspaper which started its broadcasting on August 16, 1935 and ended its broadcasting on May 4, 1936. The newspaper was published by Ibrahim Cemal Alis. The importance of this local newspaper is that the broadcast has separated newspaper columns for folklore. Thus, it is an important source in the history of Turkish folklore. An important aspect of the newspaper which was published “Daily Political Newspaper” subheading and the last issue with the number 89, is that it has devoted newspaper columns to local history and culture rather than the history of the world. Writing corners under the name of “Folklore” in the newspaper which are reserved examinations and compilations for folk culture have an important place for today’s folklore researches. This publication att-

tracts attention with the columns allocated to folklore in 55 of 89 published. In this regard, it can be said that the newspaper, in the context of the period, functioned as a “local folklore magazine”. In this context, *Devrim* newspaper which has acted and published on the basis of nationalism and populism principles within cultural policies of the Ataturk period will be examined.

In this announcement, after referring to the activities related to the folklore in the Ataturk period, will be focused on the folklore studies in local press (newspaper and magazines) from 1920 to the time of publication of newspaper (1936). Then, place of the newspaper which was published in the Ataturk period will be evaluated in the history of Turkish folklore researches and will be focused on the importance of local newspapers in the folklore researches in the context of mentioned newspaper.

Keywords: Ataturk Period, Turkish Folklore Researches, Local Press, Local Newspaper, Bartın, Devrim Newspaper.

GİRİŞ

Atatürk dönemi kültür politikalarında özellikle halk kültüründen yoğun olarak faydalanılması, halk bilgisi/bilimi (folklor) çalışmalarının yerinin ve işlevinin ele alınmasını gerekli kılar. Bu gerekçeyle çalışmada, Atatürk dönemi kültür politikaları içinde yerel basın özelindeki halkbiliminin konu alanı içine giren faaliyetlerinin durumu ele alınmış; bu temelde yayın yapmış olup halk bilgisine ayrı bir sütun ayıran *Devrim* gazetesi incelenmiştir. Bu bağlamda çalışma, aşağıda yer verilen birkaç temel soru çerçevesinde şekillenmiş ve *Devrim* gazetesi örnekleminde cevaplar aranmıştır:

Atatürk döneminde, bir kültür politikası olarak, halkbilim alanındaki çalışmalar nelerdir?

Atatürk döneminde, bir kültür politikası olarak, halkbilim alanındaki çalışmalarda yerel basının önemi nedir?

Atatürk döneminde çıkarılmış olan *Devrim* gazetesinin halkbilimi çalışmalarındaki yeri ve önemi nedir?

Sözlü tarih çalışmalarında ilk yapılacak olan, bilindiği gibi, sözlü kültür ortamında yaratılan ürünlere ulaşmak ve bunları kayıt altına almaktır. Söz konusu amaçla sahaya çıkan bir araştırmacı ise çeşitli yöntemlerden yararlanarak derleme yapar ve elde edilen verileri arşivler. Bu bağlamda halkbilimi araştırmalarında “Metin Merkezli” ve “Bağlam Merkezli” olmak üzere iki ana yöntem vardır. Günümüzdeki halkbilimsel çalışmalarda icra ortamı ile birlikte anlatıcı ve dinleyiciyi değerlendirmeye katıldığı için “Bağlam Merkezli” yöntemler daha çok tercih edilmektedir. Fakat daha eski yaratmalar için “Metin Merkezli” yöntemler kullanılmaktadır. İcracısının kalmaması veya anlatıların unutulması başta olmak üzere çeşitli sebeplerle bu yaratmaların yeniden derlenmesi mümkün olamayacağı için onların incelenmesinde metni merkeze alan yöntemlerin kullanımı tercih edilmektedir. Bu gerekçeyle çalışmanın temel başvuru kaynağı Bartın’da 89 sayı çıkarılan *Devrim* gazetesi arşivi olup yöntem olarak “metin merkezli” bir yaklaşım kullanılmıştır.

Halk kültürü, milliyetçilik çerçevesindeki düşünceleri besleyen bir kaynak olması bakımından, Atatürk dönemi kültür politikaları içinde önemli bir yere sahip olmuştur. Atatürk'ün hayata geçirmeyi planladığı kültür politikaları ise “kültür milliyetçiliği”¹ çerçevesinde toplanmıştır. Söz konusu milliyetçilik anlayışının köklerinin ise Türkistan ve Doğu kaynakları ile tarihte ve dil birliğinde bulunduğu kabul edilmiştir². Atatürk döneminde bu çerçevede çalışmalar yürütmüş kurumlardaki derleme faaliyetleri ile eş zamanlı olarak Türkistan coğrafyasıyla kurulmaya çalışılan kökensel birliktelik ve kültürel süreklilik³, halk kültürüne yönelişin de temellerinden biri olmuştur. Bu devrede “dil, kültür ve ideal birliği ile birbirine bağlı yurttaşlardan meydana gelen siyasî ve sosyal bir bütün”⁴ şeklinde tarif edilen “millet” birliği ve bu noktada oluşturulmaya çalışılan “millet olma bilinci” tanımlara yansımakla kalmamış, Türkiye Cumhuriyeti esaslarının kurulmasına zemin hazırlamıştır. Batı dünyasında Herder ile başlayan millî köklere dönüş paradigması bağlamında ve millet olma bilinci temelinde halkın kül-

¹ B. Dâver, “Atatürk Dönemi Kültür Politikası”, **Üçüncü Uluslararası Atatürk Sempozyumu Bildirileri II**, Atatürk Araştırma Merkezi Yay., Ankara 1998, s.615.

² H. Ağca, “Atatürk Düşünce Sisteminin Tarihi Temelleri”, **Beşinci Uluslararası Atatürk Kongresi I**, Haz. Mustafa Cöhce, Nilgün İnce ve Neşe Çetinoğlu, Atatürk Araştırma Merkezi Yay., Ankara 2005, s.408; İ. Başgöz, “Türkiye’de Folklor Çalışmaları ve Milliyetçilik”, Serdar Uğurlu (Çev.), **Turkish Studies**, C VI, S 3, 2011, s.1538; R. Ersoy, “Folklor Çalışmalarının 100. Yılında ‘Folklor-Milliyetçilik’ İlişkisi Üzerine Bazı Düşünceler”, **Milli Folklor**, S 99, 2013, s.55; M. Keskin, “Atatürk’e Göre Millet ve Türk Milliyetçiliği”, **Prof. Dr. Fahir Armaoğlu Özel Sayısı, Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi**, C XIV, S 41, Ankara 1998, s.362.

³ Yusuf Akçura ve arkadaşları tarafından 1908 yılında kurulan Türk Derneği’nin resmî yayın organı olan *Türk Derneği Dergisi*’nde, Osmanlı sınırları içindeki Türklerin yanı sıra Türkistan coğrafyasındaki Türk topluluklarının halk kültürü başta olmak üzere çeşitli konulara yer verilmiştir. Bk. A. Öztürkmen, **Türkiye’de Folklor ve Milliyetçilik**, İletişim Yayınları, İstanbul 2006, s.45. Bu süreçte İzmir Halkevi (1932-1935) de millî saz “kopuz” ile çalınan halk türküleri geceleri hazırlamıştır. Bkz. CHP, **103 Halkevi Geçen Yıllarda Nasıl Çalıştı? Halkevleri (1932-1935)**, Ankara 1935, s.44. Bu girişimde iki temel amaç vardır: Türkistan coğrafyasında doğup şekillenen Türk kültürüyle bütünleşmek ve teknikte uluslararası, karakterde millî olma prensibi temelinde geleneksel ve millî Türk müzik kültürünü canlandırmaktır.

⁴ A. İnan, **Türkiye Cumhuriyeti ve Türk Devrimi**, Türk Tarih Kurumun Basımevi, Ankara 1998, s.196.

türüne yönelik, Anadolu coğrafyasında Atatürk döneminde başlamıştır. Bu konudaki çalışmalar ise halk bilgisi/bilimi (folklor) faaliyetlerinin alanı içinde yer almaktadır.

Çağdaş Türk devletinin kültürel alt yapısının oluşturulmasının amaçlandığı Atatürk döneminde halkbilimi çalışmaları devlet tarafından desteklenmiş ve bu çalışmalarda batı tekniği kullanılarak bir “sentez” oluşturulmaya çalışılmıştır. Bu süreçte işlenen halk bilgisi ise millî kültürün kaynağı olarak benimsenip kullanılmıştır⁵. Bu bağlamda yaygın olarak 1920-1938 olarak tarihlenen Atatürk dönemindeki halkbilimi araştırmalarının “Sentezci Devre⁶” içinde yer aldığını söylemek mümkündür.

Türkiye’de Halkbilimi Tarihine Dair

Avrupa yazınında XIX. yüzyıldan beri kullanılan ve buradan dünyaya yayılan “folklor” terimi, bugün kendi başına bir disiplinin adını oluşturmaktadır. Bu bağlamda halkbilimi çalışmalarının dünyada yaygın olarak kabul edilen başlangıcı, Almanya’da Grimm kardeşlerin masal derlemelerine (1812) ve İngiltere’de de bugün bilim dalının adı olarak kabul gören “folklor” teriminin W. J. Thoms tarafından (1846) kullanımına tarihlenmektedir⁷.

Temelleri Avrupa’da atılan bu disiplinin alanını derinden etkileyen ve “ulusun ortak ruhu” düşüncesini öne süren Herder’in çalışmaları ise halkbilgisinin ulus-devletlerin inşasında kullanılabileceği fikrine zemin hazırlaması bakımından oldukça önemlidir. Bu aşamadan

⁵ S. Bayındır Uluskan, **Atatürk’ün Sosyal ve Kültürel Politikaları**, Atatürk Araştırma Merkezi Yay., Ankara 2010, s.74.

⁶ Hacettepe Üniversitesi Türk Halkbilimi Anabilim Dalının kurucusu Prof. Dr. Durmuş Yıldırım tarafından kaleme alınan “Türk Folklor Araştırmalarının Problemleri” adlı makalede, Türk halk bilgisi/bilimi (folklor) araştırmalarının gelişme devreleri “Örtülü Devre (1839-1908)”, “Türkçü Devre (1908-1920)”, “Sentezci Devre (1920-1928)”, “Dergici Devre (1939-1966)” ve “Bilimci Devre (1966’dan günümüze)” olmak üzere beş başlıkta toplanmıştır. Bkz. D. Yıldırım, “Türk Folklor Araştırmalarının Problemleri”, **Millî Folklor**, S 11, 1991, s.13-14

⁷ Ö. Çobanoğlu, **Halkbilimi Kuramları ve Araştırma Yöntemleri Tarihine Giriş**, Akçağ Yayınları, Ankara 2010, s.19; M. Öcal Oğuz, “Araştırmaların Tarihi”, **Türk Halk Edebiyatı El Kitabı**, M. Öcal Oğuz (Ed.), Grafiker Yayınları, Ankara 2013, s.1-9.

sonra Avrupa’da halka ait gelenekler “tarihin yaşamayan tortuları veya kalıntıları” değil, gerektiğinde kitleleri harekete geçirebilecek olan kültürel altyapılar olarak algılanmaya başlamıştır.

Toplumu bir arada tutan bağlayıcı ve bütünleştirici öğelerden olan örf ve adetler, inanış ve uygulamalar ile töreye bağlı usul ve esaslar, millî kültürün dayandığı değerlerdir. Bu değerler ise Batı dünyasında çok önceden fark edilmiştir. Örneğin kaynaklarını millî kültürlerinden alarak ortaya koymuş oldukları özgün eserleriyle sanatçı ve edebiyatçıların Batı dünyasındaki milletleşme sürecinde büyük rolleri olmuştur⁸.

Türkiye’de ise halkbilgisinin halkbilimi adıyla bir disiplin haline gelişi ve araştırmaya değer görülüşü, yaklaşık olarak XX. yüzyılın başlarına tarihlenmektedir⁹. Halk bilgisinin bağımsız bir disiplin olarak ele alınmasına zemin hazırlayan bu çalışmalar, 1913 yılında Ziya Gökalp ile başlatılır. Halk bilgisinin hem tam bir disiplin niteliği kazanması hem de millileşme sürecine katkısı ise Atatürk dönemindeki uygulamalarla mümkün olmuştur. Bu süreçte Rıza Tevfik (1914), Fuad Köprülü (1914), Selim Sırrı (Tarcan) (1922) ve Yusuf Akçura (1929) gibi aydınların ilgili yazıları halkbilimi araştırmaları tarihinde önemli bir yer işgal ederler. Örneğin, “Türklerin Fâidesine Çalışır” sloganıyla yayın yapan *Türk Yurdu Dergisi* (1911) halkbilimi araştırmaları tarihinde önemli bir basın faaliyetidir. Bu gibi yayınların yanı sıra özellikle Köprülü’nün sömürgeci ülkeleri örnek vererek bu dönemde “halka özgü/folklorik bilginin siyasi idareciler tarafından sık sık başvuru-

⁸ A. Yuvalı, “Atatürk Dönemi Kültür Politikasının Türk Dünyasındaki Ortak Kültür ve Tarih Değerleri Yönüyle Değerlendirilmesi”, **Beşinci Uluslararası Atatürk Kongresi Cilt II**, Haz. Mustafa Cöhce, Nilgün İnce ve Neşe Çetinoğlu, Atatürk Araştırma Merkezi Yay., Ankara 2005, s.860-861.

⁹ Türkiye’de halkbilimi çalışmaları tarihi, zaman zaman Tanzimat’ın ilanından sonra başlatılmaktadır. Tanzimat ilan edilmeden önce Osmanlı sahasında “Türk-i Basit” ve “Mahallileşme” akımları bu eğilimin sebebidir. Ancak bu akımlar, Türk halk bilgisi üzerine yapılan ilk hareket olmamakla beraber dile ait ilk dikkat olması nedeniyle kayda değerdir. “Türk-i Basit”, XVI. yüzyılda Tatavlı Mahremi, Aydınlı Visâlî, Edirneli Nazmî’nin şiirlerinde Türkçe kelimeleri kullanma gayretleriyle gelişen bir akımdır. Daha sonra halkın konuşma dilindeki bazı unsurları şüire katan, atasözü ve deyimlerin kullanımına ağırlık veren “Mahallileşme” akımı gelişim göstermiştir.

bir kaynak olmasından dolayı işlevsel olduğuna değinmesi” dikkate değerdir. Benzer bir görüşü paylaşan Selim Sırrı (Tarcan) ise kaleme aldığı makalesinde “ilm-ül halk” dediği halkbilimini tanımlarken “folklor, milletin mazisini yaşatan bir ilimdir” diyerek halk kültürü alanındaki çalışmaların gerekliliğini vurgulamıştır¹⁰.

Atatürk döneminin önde gelen aydınlarından olup Türk Tarih Kurumu başkanlığı yapan, Türk Derneği ile Türk Ocaklarının kurucuları arasında yer alan ve *Türk Yurdu Dergisi*'nin başyazarı ve editörü olan Yusuf Akçura'ya göre “folklor”, bilimden ziyade etnolojiye malzeme toplayan bir yardımcıdır. Akçura'nın, “folklor” altında toplanan halk bilgisi alanındaki çalışmaları bir disiplin olarak görmesine karşın, “folklor, filoloji kökünden çıkmış bir bilgi budağıdır” ifadeleri ise toplum ve kültür çalışmalarında halkbilgisinin önemi bakımından dikkate değerdir¹¹.

Özellikle II. Meşrutiyet'in ilanından sonra kurulan Türk Derneği'nin (1908) yanı sıra, Türk Yurdu Cemiyeti (1911) ve Türk Ocağı (1912) gibi teşkilatlar, “ortak ulus ruhu” düşüncesiyle hareket etmişler ve bu yaklaşımla yayınlar yapmışlardır. Bu kapsamdaki çalışmaları ilk halkbilimi faaliyetleri olarak ifade etmek gerekir¹². Herder'de izleri bulunan ve Türkiye'de Ziya Gökalp tarafından yeniden kurgulanan “halka doğru” düşüncesi bu çalışma ve yayınların temelinde yer almıştır. Gökalp, bu düşüncenin temellerini açıklamak için Türk halkbilimi

¹⁰ Ö. Çobanoğlu, “Atatürk Dönemi Türk Halkbilimi Çalışmaları Tarihçesi Üzerine Genel Bir Değerlendirme”, **Cumhuriyet Dönemi Türk Kültürü Atatürk Dönemi III (1920-1938)**, Atatürk Kültür Merkezi Yay., Ankara 2009, s.1007; C. Metin, “Fikir Dergiciliği”, **Cumhuriyet Dönemi Türk Kültürü Atatürk Dönemi II (1920-1938)**, Atatürk Kültür Merkezi Yay., Ankara 2009, s.838,841-842; A. Öztürkmen, **a.g.e.**, s.25-33; D. Yıldırım, “Türkiye’de Folklor Araştırmalarının Gelişme Devreleri”, **Millî Folklor**, C III, S 21, 1994, s.12.

¹¹ Yusuf Akçura, “Folklor Nedir?”, **Muhit (Resimli Aylık Aile Mecmuası)**, S 13, 1929a, s.976; Yusuf Akçura, “Folklor Nedir? (Geçen Nüşadan Devam)”, **Muhit (Resimli Aylık Aile Mecmuası)**, S 14, 1929b, s.1050.

¹² Türk Ocakları bünyesinde yürütülen “Türk Ocakları Mesai Programı” kapsamında Türk folkloruna ayrıca yer verildiği görülmektedir. Bu aşamada ocaklarda yerel geleneklerin, hikâyelerin, atasözlerinin ve şarkıların derlenmesine; halk danslarının tasvirinin yapılmasına ve Türk dili bağlamında farklı lehçelerin incelenmesine yönelik çalışmalar teşvik edilmiştir. Bkz. A. Öztürkmen, **a.g.e.**, s.51.

çalışmaları bakımından oldukça önemli bir yere sahip olan *Halka Doğru* adlı bir dergi çıkarmıştır. Tüm bu yayınların başlıca amacını, ulus-devlet olmanın bir gereği olarak toplumun millet fikri etrafında bilinçlendirilmesi oluşturmaktadır. Bu gerekçeyle Maarif Vekâleti'ne bağlı bir Hars Dairesi'nin 1920'lerde kurulmasıyla başlayan halka ait unsurların tespit edilip derlenmesi süreci 1932 yılında Türk Ocakları yerine kurulan Halkevleri vasıtasıyla yeni bir ivme kazanmıştır. Bununla birlikte devletin resmî kanalları aracılığıyla yapılan halk kültürüne ilişkin çalışmaların yanı sıra bağımsız statüye sahip kurumlar tarafından da çeşitli faaliyetler yürütülmüştür. Bunlardan ilki olan ve Ankara'da 1927 yılında Türk (Anadolu) Halk Bilgisi Derneği adıyla kurulan dernek¹³, Türk halk bilgisi/folklor derneklerinin ilki olma özelliğine sahiptir (Bu kuruluş, 1932 yılında Halkevlerine katılma kararı alarak devletin resmî kanallarına dâhil olmuştur). Dernek tarafından neşredilen *Halk Bilgisi Toplayıcılarına Rehber* (1927-1928) adlı kılavuz, derleme faaliyetlerinin yönünü bilimsel bir tabana oturtması bakımından dikkate değerdir¹⁴.

Atatürk dönemi kültür politikaları bağlamında yönetimin başlıca amaçlarından biri “ulus bilinci” yaratmaktır. Ulus-devlet düzenlerinin temel yapı taşlarından olan bu bilinç, toplumun kültürel kökenlerinin araştırılması anlamına gelmekteydi. Kültürel kökenlerin araştırılması ve bununla bağlantılı olarak halkın farkındalığının arttırılması gerekmektedir. Bu gerekçeyle kurulan Türk Tarih Kurumu (Nisan 1931)

¹³ Anadolu'daki halk kültürüne ilişkin çalışmalara yönelik olarak Nisan 1924-Şubat 1925 tarihleri arasında M. Halit Bayrı tarafından İstanbul'da on iki sayı yayımlanan *Anadolu Mecmuası*, Atatürk dönemindeki halkbilimi faaliyetlerindeki önemli basın-yayın organlarından: “Anadolu Mecmuası'nın neşrinden maksat, bir Anadolu ilmi ve bir Anadoluculuk mesleği vücuda getirmektir” şeklinde tanımlanan dergi, halkbilimine yönelik çalışmalarını “Anadoluculuk” kavramlaştırmasıyla özelleştirmiştir. Bu dergide bulunan bir diğer isim Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu'dur. Dergi etrafından toplanan bu kadro, daha sonra Türk (Anadolu) Halk Bilgisi Derneği'nin kurucuları arasında yer alacaklarından Türk halkbilimi araştırmaları tarihinde önemli bir yer teşkil ederler. Bkz. Ö. Çobanoğlu, a.g.m., s.1007-1008.

¹⁴ Ö. Çobanoğlu, a.g.m., s.1002, 1011; Ö. Çobanoğlu, **a.g.e.**, s.48; A. Öztürkmen, **a.g.e.**, s.44-64.

ve Türk Dil Kurumu (Temmuz 1932), ulus bilinci yaratma ve toplumsal kimlik kazandırma bağlamında işlev yüklenmişlerdir. Bu süreçte “halka doğru” ilkesi benimsenmiş ve doğrudan halk bilgisinden yararlanılmıştır. Özellikle Türk Dil Kurumu’nun öncülüğünde gerçekleştirilen halk ağzından derleme faaliyetleri, “kültürel ulusallaşma” yolunda önemli bir adımdır¹⁵. Derleme faaliyetleri sırasında sadece ağız özellikleri tespit edilmemiş, Anadolu halkının gelenek, görenek ve bunlara ilişkin uygulamaları da kayıt altına alınmıştır. Türk halk kültürü araştırmaları tarihinde büyük öneme sahip olan çalışmalar sayesinde “Anadolu halk bilgisi külliyyatının” temelleri atılmıştır.

Halk bilgisine/folklorla ilişkin unsurların tespiti ve derlenmesini temel alan çalışmalar, Anadolu’nun dört bir yanında derleme faaliyetlerini başlatmıştır. Bu bağlamda millî kültür unsurlarının tespitine, derlenmesine, işlenmesine ve yaşanır konuma getirilmesine önem verilmiştir¹⁶. 1920’lerde halk unsurlarının tespiti ve derlenmesiyle başlayan bu süreç Türkiyat Enstitüsü, Musiki Muallim Mektebi, Etnografya Müzesi, Türk Dilini Tetkik Cemiyeti ve Türk Tarihini Tetkik Cemiyeti’nin kurulmasıyla devam etmiştir. Atasözü ve ağız araştırmaları sırasında hazırlanan *Tarama ve Derleme Sözlükleri* ise dikkate değerdir¹⁷. Sözlüklerin hazırlanması sürecinde sadece ağız özellikleri kaydedilmemiş, Türk halk bilgisine ait birçok malzeme de toplanmıştır¹⁸.

¹⁵ A. Binyazar, “Atatürk’ün Yaratmak İstedığı Bilgi Toplumu”, **1. Uluslararası Türkoloji Kongresi Bildirileri**, Haz. Nimetullah Hafız, Atatürk Araştırma Merkezi Yay., Ankara 2001, s.44-47; CHP, **Halkevleri Halkodaları 1932-1940**, Alâeddin Kural Basımevi, Ankara 1942, s.3.

¹⁶ A. Yuvalı, “Atatürk Dönemi Kültür Politikasının Türk Dünyasındaki Ortak Kültür ve Tarih Değerleri Yönüyle Değerlendirilmesi”, **Beşinci Uluslararası Atatürk Kongresi II**, Haz. Mustafa Cöhce, Nilgün İnce ve Neşe Çetinoglu, Atatürk Araştırma Merkezi Yay., Ankara 2005, s.861.

¹⁷ Ö. Çobanoğlu, **a.g.e.**, s.46-48; M. Öcal Oğuz, “Araştırmaların Tarihi”, **Türk Halk Edebiyatı El Kitabı**, M. Öcal Oğuz (Ed.), Grafiker Yayınları, Ankara 2013, s.35-38.

¹⁸ Halkevlerinin dil, tarih ve edebiyat şubeleri 1932-1935 yılları arasında yoğun bir şekilde çalışmışlar, Anadolu’nun birçok yerinden derlemeler yapmışlardır. Köylerin yanı sıra göçebe topluluklara varıncaya kadar hemen her yerden derlenen halk sözleri fişler halinde Türk Dil Kurumu’na gönderilmiştir. Ağız sözlüklerinin hazırlanmasına zemin hazırlayan bu çalışmalar sırasında halk bilgisine ilişkin olarak yaklaşık on bin

Bu bağlamda Atatürk dönemindeki başlıca kültür politikalarının halkı eğitmeye, millî kimlik oluşturarak dil ve tarih bilinci oluşturmaya yönelik faaliyetler olduğu görülür. Tüm bu faaliyetler içinde ise Türk halk bilgisine yönelik çalışmaların önemli bir yer kapladığını, bu faaliyetlerin basın ve daha özelde yerel basın organlarıyla yaygınlık kazandığını söylemek mümkündür.

Basın, Yerel Basın ve Halk Bilgisi

Türkiye’de yerel gazeteciliğin tarihi vilayet gazeteleri ile başlatılabilir. Merkez ile çevre arasındaki ilişkinin sağlam ve doğru temellerde yürütülmesi amacıyla çıkarılan vilayet gazeteleri, günümüzün yerel gazetelerine benzer bir işleve sahip olmuşlardır. Benzer bir şekilde Millî Mücadele döneminde Ulusal Bağımsızlık Savaşı’nın hem ulusala hem de uluslararasına doğru bir şekilde anlatılması ve bu süreçte kamuoyunun dikkatini çekerek aydınlatılabilmesi için basına büyük önem verilmiştir. Mustafa Kemal Atatürk’ün özellikle Kurtuluş Savaşı sırasında yerli ve yabancı gazetecilerle görüşmesinden; bazı gazetelere yazılar göndermesinden¹⁹; 1918 yılında Ruşen Eşref Üneydın ile yaptıkları ve her gün on iki saat olmak üzere üç gün boyunca süren söyleşisinden; TBMM toplanmadan önce 6 Nisan 1920’de Anadolu Ajansı’nı kurmasından²⁰, TBMM matbaasının kurulmasında öncü olmasından ve Konya’da *Halk* adını verdiği gazetenin çıkarılması için

kadar kayıt tutulmuştur. Bkz. CHP, **103 Halkevi Geçen Yıllarda Nasıl Çalıştı? Halkevleri (1932-1935)**, Ankara 1935, s.18.

¹⁹ Atatürk, 22-26 Ocak 1937 tarihlerinde *Vakit* gazetesinde başyazı kaleme almıştır. Asım Us adıyla yayımlanan yazıların konusu Türk-Fransız ilişkileri ve Hatay sorunudur. Bkz. H. Topuz, **100 Soruda Türk Basın Tarihi**, Gerçek Yayınevi, İstanbul 1973, s.158.

²⁰ Anadolu Ajansı’nın çalışmaları iki nokta üzerinde toplanabilir. Bunlardan birincisi, kamuoyunu yanlış yönlendirerek ulusal birliği tehlikeye düşürecek durumları önlemek adına tedbir almak ve halkı bilinçlendirmek; ikincisi, Kurtuluş Savaşı ve eylemiyle ilgili olarak ulusa yönelik faaliyetleri halka zamanında duyurmaktır. Bkz. İ. Öztoprak, “Atatürk, Basın ve Minber Gazetesi”, **Beşinci Uluslararası Atatürk Kongresi II**, Mustafa Cöğce, Nilgün İnce ve Neşe Çetinoğlu, Atatürk Araştırma Merkezi Yay., Ankara 2005, s.912. Anadolu Ajansı’nın kuruluşu şu bildiri ile halka duyurulmuştur: “Kalbi İslâm olan Osmanlı Saltanat Merkezi’nin düşman işgaline geçmesi ve bütün ulus ve vatanımızın en büyük tehlikeye uğramasının sonucu olarak bütün Rumeli ve

maddi yardımda bulunmasından hareketle²¹ basına ve basın faaliyetlerine önem verdiğini söylemek mümkündür.

Basının kültür yaratımında ve aktarımındaki önemi, henüz erken dönemlerde kavranmış durumdaydı. Örneğin 1911 yılında kurulmuş olan Türk Yurdu Cemiyeti'nin yaygın organı olan *Türk Yurdu Dergisi* aracılığıyla “Türk dilinin, yaygın eğitim ve yayıncılık sayesinde Osmanlı toprakları dışındaki bütün Türklerin birleşmesinde anahtar bir rol üstleneceğinin savunulması²²” bu varsayımı destekler niteliktedir. Benzer şekilde Cumhuriyet ilan edilmeden önce, 1920 yılında Maarif Vekili Dr. Rıza Nur tarafından Hars Dairesi Müdürlüğü kurularak kültür politikası bağlamında “halkiyâta” dair ürünlerin derlenmesi için okullara genelge gönderildiği bilinmektedir. Bu düşüncenin devamı olarak öğretmenler tarafından *Muallimler Birliği Dergisi*'nin çıkarılmasını ve halkbilimi derlemelerine uygun yol ve yöntem gösteren yazıların kaleme alınmasını²³ aynı bakış açısı içinde değerlendirmek mümkündür.

Atatürk döneminde kişisel çabalarla çıkarılan dergiler de olmuştur. “Türkçü Dergiler” kimliğiyle tanımlanan bu dergilerde Türkiye dışındaki Türklere yönelik yazılar yer almıştır. Bu dergiler arasında *Yeni Türkistan* (1927-1931), *Emel* (1930-1935), *Orhun* (1933-1934) ve *Bilgi* (1938) sayılabilir²⁴. Bununla birlikte Türk tarihi ve dış politik gelişmelerin yanı sıra dil ve halk bilgisi üzerine kaleme alınan yazıları

Anadolu'nun giriştiği ulusal ve kutsal savaş sırasında halkın en doğru iç ve dış haberlerle aydınlatılması önemle göz önünde tutulmuş ve burada en yetkili kişilerden kurulu bir Özel Heyet'in yönetiminde ve Anadolu Ajansı adı altında bir kurum kurulmuştur ...” Bkz. H. Topuz, **a.g.e.**, s.132-133.

²¹ F. Mermer, “Atatürk ve Basın”, **1. Uluslararası Türkoloji Kongresi Bildirileri**, Nimetullah Hafız (Haz.), Atatürk Araştırma Merkezi Yay., Ankara 2001, s.207-208; Y. Özkaya, “Millî Mücadele Başlangıcında Basın ve Mustafa Kemal Paşa'nın Basınla İlişkileri”, **Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi**, C I, S 3, 1985, s.883; İ. Öztoprak, a.g.m., s.911, 913.

²² A. Öztürkmen, **a.g.e.**, s.46.

²³ Ö. Çobanoğlu, a.g.m., s.1006-1007; N. Tan, **Atatürk ve Türk Halk Kültürü (Folkloru)**, Atatürk'ün Doğumunun 120. Yıldönümüne Armağan 1881-2001, Folklor Araştırmaları Kurumu Yayınları, Ankara 2000, s.9.

²⁴ A. Doğan, “Edebiyat Dergileri (1923-1938)”, **Cumhuriyet Dönemi Türk Kültürü Atatürk Dönemi II (1920-1938)**, Atatürk Kültür Merkezi Yay., Ankara 2009, s.993.

yayımlayan, kadrosunda Mahmut Ragıp Kösemihal, Nihat Sami Banarlı, Pertev Naili Boratav, Orhan Şaik Gökyay gibi ünlü isimlerin bulunduğu ve Hüseyin Nihal Atsız tarafından on yedi sayı çıkarılan *Atsız Mecmua*'dan (1931-1932) bahsetmek mümkündür.²⁵

Atatürk döneminde halk bilgisine yönelik çalışmaların büyük bir kısmı “köycülük politikaları” içinde yer almıştır. Örneğin, köylünün bilgilendirilmesi ve bilinçlendirilmesi sürecinde çeşitli yayın organları vasıtasıyla derlemeler yapılmıştır. Sayılarında köycülük konusuna büyük yer ayıran *Atsız Mecmua*'daki köy konulu yazıların bir kısmının Bozkurt, Dede Korkut, İrkil Ata, Deli Dumrul gibi isimler altında yayımlanması²⁶ konu bağlamında ayrıca dikkate değerdir.

Yazar kadrosunda Pertev Naili Boratav, Âşık Veysel, Orhan Şaik Gökyay gibi önemli isimlerin yer aldığı ve 1935 tarihinde Ankara'da aylık olarak çıkarılan *Yücel* dergisi, halkbilimi/bilgisi araştırmaları tarihi içinde diğer önemli yayın organlarından biridir. Dil, şiir, hikâye, halk edebiyatı gibi yazıların yayımlandığı dergi, yüz altmış üçüncü sayısından sonra 1956 yılında yayın hayatını sonlandırmıştır.²⁷

Halk bilgisi faaliyetleri bağlamında dönemin dikkat çeken birkaç yayınının yanı sıra bölgesel Halkevlerinin yayın faaliyetleri de yerel basın-yayın organları içinde yer almaktadır. Hem bu gerekçeyle hem de bu bildirinin ana konusu *Devrim* gazetesinin başyazarı İ. Cemal Aliş'in Bartın Halkevi'nin yayın komitesinde yer alması ve 1938 yılında başkanlığına geçmesi²⁸ dolayısıyla Halkevleri ile Halkevlerinin folklor bağlamındaki basın faaliyetlerinin ele alınması önemlidir.

²⁵ C. Metin, a.g.m., s.845-846.

²⁶ S. Bayındır Uluskan, a.g.e., s.110-111.

²⁷ A. Doğan, a.g.m., s.992.

²⁸ Ç. Asma ve G. Yavuzaslan, **Kalemin Aydınlığında Bir Ömür İbrahim Cemal Aliş ve Bartın Gazetesi (1906-1977)**, Bartın Belediyesi Kültür Yayınları, Bartın 2014, s.48.

Halkevleri ve Halkevlerinin Halk Bilgisine İlişkin Basın Faaliyetleri

Derleme çalışmalarının etkin bir şekilde gerçekleştirilmesi ve bunların yayımlanması konusundaki faaliyetleriyle Halkevleri, Türk halkbilimi tarihinde önemli bir yere sahip olmuşlardır. Zamanla Türkiye'nin birçok ilinde şube açan bu kuruluşların yayın organları, günümüzde "Anadolu halk bilgisi külliyyatının" ana kaynakları durumundadırlar.

Anadolu'da Türk Ocaklarının kapanmasından sonra açılan Halkevlerinin kuruluşu ve yapılanma şeması için bazı ülkelerdeki benzeri kurumlar örnek alınmış ve yönetmelikleri getirilen bu kurumlardan uygun olanları seçilip uyarlanmıştır²⁹. Henüz yapılanma aşamasında ve hatta öncesinde uluslararası standartları takip etmeye çalışan Halkevlerinin, benzer şekilde millî edebiyat oluşturma faaliyetlerinde de teknik ve yöntem bakımından belli bir bakış açısı benimsedikleri görülür. Diğer bir deyişle, temel amaç, çağdaş bilime ve sanata dair anlayış ve uygulamaları Türk toplumuna tanıtop yaygınlaştırmaktır. İkinci aşamada ise yapılacak olan, aydın-halk arasında köprü kurarak aydınların halktan uzaklaşmalarını önlemektir³⁰. Örneğin, halk bilgisi içinde yer alan halk oyunlarının Halkevleri bünyesinde belli bir disiplin alınmasını ve kuramsal çalışmalara başlanılmasını³¹ bu düşünceyle açıklamak mümkündür.

Atatürk dönemi kültür politikalarına ilişkin uygulamalarda, bu bağlamda, Halkevleri önemli bir yere sahip olmuştur. İsmet

²⁹ S. Bayındır Uluskan, **a.g.e.**, s.43-44; M. Şakiroğlu, "Atatürk Döneminde Kültür Çalışmaları", **Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi-Atatürk ve Gençlik [Özel Sayısı]**, C L, S 407, 1985, s.293-294.

³⁰ Ö. Çobanoğlu, "Atatürk Devrimlerinin Kültür Konsepti Bağlamında Halkevlerinde Türk Halkbilimi Çalışmalarının Kuramsal Eğilimleri", **I. Uluslararası Atatürk ve Türk Halk Kültürü Sempozyumu Bildirileri**, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara 2001, s.80-81; A. Süslü, "Cumhuriyet Döneminin Türk Kültürüne Bakışı ve Kültür Politikaları", **Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi**, C XI, S 31, 1995, s.28.

³¹ A. Çakır, "Atatürk Döneminden Günümüze Türk Halk Oyunları Üzerine Bir Değerlendirme", **I. Uluslararası Atatürk ve Türk Halk Kültürü Sempozyumu Bildirileri**, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara 2001, s.73.

İnönü'den hareketle Halkevlerinin amacı, “Cumhuriyet Halk Partisinin, Halkevleri vasıtasıyla memleket içinde takib ettiği kültür politikası; bu vasıta ile ilmi ve fenni, güzel sanatları yaymak, bu memleketin siyaseti, iktisadiyatı hakkında en yeni, en doğru malûmatı ortaya dökmektir”³² şeklinde özetlenebilir.

Kâtibi umumi Recep Peker ise Halkevlerinin kuruluş amacını şu şekilde ifade eder: “...milleti şuurlu, birbirini anlayan, birbirini seven, ideale bağlı bir halk kütlesi halinde teşkilâtlandırmaktır”³³. Bu amaçla Halkevleri bünyesinde oluşturulan dokuz şube³⁴, “teknik beynelmilel, ruh Türk; usul beynelmilel, üslub Türk”³⁵ düşüncesiyle hareket ederek çalışmalarını sürdürmüşlerdir³⁶.

Millî dilin, tarihin ve edebiyatın sağlam temeller üzerine oturtulması için Halkevleri bünyesinde çalışmış olan “Dil, Tarih ve Edebiyat Şubeleri”nin çalışmaları halk bilgisi alanı içinde yer almaktaydı³⁷. Türk kültürünü geliştirme ve yayma amacıyla hazırladıkları programlar çerçevesinde Halkevlerinin dil ve tarih şubelerince yürütülen halk bilgisi alanındaki çalışmaları dikkate değerdir. Bu bakış açısı içinde özellikle “dil ve mevzu” meselesi, edebiyatı değerlendirmek ve geliştirmek

³² CHP, **103 Halkevi Geçen Yıllarda Nasıl Çalıştı? Halkevleri (1932-1935)**, Ankara 1935, s.2.

³³ CHP, **a.g.e.**, s.6.

³⁴ Millî bütünlük prensibiyle çalışan Halkevlerinin 1935 yılında “Dil, Tarih, Edebiyat; Art (Güzel Sanatlar); Temsil; Spor; Sosyal Yardım; Halk Dershaneleri ve Kurslar; Kitapsaray ve Yayın; Köycülük; Müze ve Sergi” olmak üzere dokuz şubesi bulunmaktaydı.

³⁵ CHP, **a.g.e.**, s.38-39.

³⁶ Halkevlerinin Güzel Sanatlar Şubeleri tarafından radyodan on beş günde bir yapılan “Halkevleri Sanat ve Folklor Geceleri” adı verilen programlar geleneksel Türk müzik kültürünün tanıtılıp anlatıldığı bir ortam sağlamıştır. Bu süreçte Türk halk müziği ve dansları tanıtılırken onların yaygınlığı da sağlanmıştır: “Vaktile yalnız Zeybek bilen büyük şehir çocukları, şimdi Halay’ı, Horan’ı, Bar’ı birbirinden daha güzel, daha usta oynar olmuşlardır”. Bkz. CHP, **Halkevleri Halkodaları 1932-1940**, Alâeddin Kırıl Basımevi, Ankara 1942, s.5.

³⁷ Başlangıçta Dil ve Edebiyat Şubesi’ne bağlı olan tarih çalışmalarının 1940’lı yıllardan sonra Müze Şubesi’ne birleştirilmesi üzerine oluşturulan Tarih ve Müze Şubeleri, millî kültürü araştıran Halkevi şubelerine dönüşmüşlerdir. Bkz. CHP, **a.g.e.**, s.16. Yani, 1940’lı yıllardan sonra Halkevleri içindeki halk bilgisine/folklorla ilişkin çalışmalar, bu şubeler tarafından gerçekleştirilmiştir.

için esas malzemeler olarak görülmüştür. Bu esaslar içinde mevzunun başvuru kaynakları ise birincil sözlü kültür ortamının³⁸ yaratıları olan halk edebiyatı ürünleri olmuştur. Halkevlerindeki halk edebiyatı temelli çalışmaları, bu bağlamda “ortak ulus bilinci yaratma politikaları” olarak değerlendirilmek mümkündür.

Halkevlerinin dil, tarih ve edebiyat şubelerindeki halk kültürünün derlenmesine yönelik çalışmalarda bilimsel bir bakış açısının gerekliliği vurgulanmıştır. Halkevlerinin faaliyetleriyle ilgili hazırlanan çalışmalarda, Atatürk döneminde “meraklı birkaç araştırmacının yaptığı derlemelerin” -bu kişiler günümüz halkbilimi araştırmalarında “amatör folklorcu” olarak ifade edilir- teknik ve yöntem itibarıyla uluslararası bir nitelik taşımadığı sıklıkla ifade edilmiştir. Millî bir edebiyatın oluşturulması yolunda kaynak olacak olan halk bilgisi malzemelerinin³⁹, Türkiye’nin hemen her alanındaki sanatçılara ve onların sanatlarına ilham olması amaçlandığından derlemelerin uygun bir yöntemle yapılması büyük önem taşımaktaydı⁴⁰. Bu bakımdan Halkevleri tarafından ve onların basın organlarınınca gerçekleştirilen çalışmalar, Türk halk bilgisinin/folklorunun uzmanlarca araştırılmasını ve derlenmesini sağlayarak “bilimsel halkçılığın” temellerini atmıştır⁴¹.

³⁸ W. J. Ong, **Sözlü ve Yazılı Kültür Sözü Teknolojileşmesi**, Sema Postacıoğlu Bannon (Çev.), Metis Yayınları, İstanbul 2013.

³⁹ Bu düşünüş biçimini Vahit Topçugil’in *Devrim* gazetesinde kaleme aldığı “Bartın’da Toplanılan Maniler 1” başlıklı yazısında görmek mümkündür: “Bir yurdun ekonomik durumunu araştırıp tespit etmek ne kadar lâzımsa, kültür yönünden sosyetenin duygularını kamçılıyıp yurd sevgisini aşlamak için lâzım olacak elemanları da araştırıp bulmak ve tespit etmek lâzımdır. Ve aynı derecede önemlidir. Madde kadar, mantıklı maneviyat da insan sosyetesini için lâzımdır. İşte bu maneviyatı bugünkü vaziyette, bize, kültür verecektir”. Bkz. Vahit Topçugil, “Bartın’da Toplanılan Maniler 1”, **Devrim**, 9 İlkteşrin 1935, S 38, s.2.

⁴⁰ Bk. CHP, **103 Halkevi Geçen Yıllarda Nasıl Çalıştı? Halkevleri (1932-1935)**, Ankara 1935.

⁴¹ M. Şakir Ülkütaşır, **Cumhuriyet’le Birlikte Türkiye’de Folklor ve Etnografya Çalışmaları**, Başbakanlık Basımevi, Ankara 1972, s.57.

Halkevlerinin 1940 yılına ait talimatnamesinde yapılması istenen işlerden biri “umumiyetle folklor üzerinde çalışmak” şeklinde belirtilmiştir⁴². Bu kapsamda yapılan yayın ve dergiler, üç kısma ayrılmış durumdadır:

1. Mahallî tarih, halkiyat ve hayat tetkiklerine ait olan yahut da bir gezinin, bir çalışmanın, bir kutlamanın tafsilatını veren broşürler;
2. Muhitin tarihini veren, halkiyatını inceleyen, muhitte yetişen büyüklerin eserleri ve hayatlarını anlatan kitaplar;
3. Mecmualar veya mahallî gazetelerde devamlı sayfalar⁴³.

Halkevlerinin halk bilgisine/foklora ilişkin basındaki faaliyetlerinin ilkini gazetelerde yayımladıkları yazılar oluşturmaktadır. Örneğin, Çorum Halkevi edebiyat şubesi (1932-1935), *Çorum* gazetesinde beş halk şairinin hayatlarını ve eserlerini konu alan yazılar yayımlamıştır. Bununla birlikte bazı Halkevleri, Cumhuriyet Halk Partisi tarafından çıkartılan *Yurd* gazetesinde ilgili yazılar yayımlamışlar ve dağıtımını da yapmışlardır⁴⁴.

Halkevlerine ait dergiler de halkbilimi/folklor çalışmalarında önemli olmuştur. Bunları aynı zamanda köycülük politikaları çerçevesinde de ele almak mümkündür. Köklerini halka doğru ilkesinden alan ve bir bakıma “kültür merkezi” işlevi görmüş olan Halkevleri (1932), “hem kültür üreten hem de ürettiği kültürü yayan kurumlar olmuşlardır⁴⁵”. Bu kurumların yönetiminde çıkarılan dergiler ise Anadolu halk kültürünü kayıt altına alan yerel basın organları arasında yer alırlar.

Halkevlerine ait yayınların büyük bir kısmında Türk folkloruna ilişkin çalışmalara yer verilmekle birlikte, Ziyaeddin Fahri (Fındı-

⁴² CHP, **Halkevleri 1940**, Ulusal Matbaa, Ankara 1940, s.5-6.

⁴³ CHP, **a.g.e.**, s.10-11.

⁴⁴ CHP, **103 Halkevi Geçen Yıllarda Nasıl Çalıştı? Halkevleri (1932-1935)**, Ankara 1935, s.24.

⁴⁵ A. Binyazar, a.g.m., s.47.

koğlu) ve Halit Bayrı gibi dönemin bilinen halk bilgisi/folklor araştırmacılarının girişimleriyle 1927 yılında kurulan Türk Halk Bilgisi Derneği, 1929 yılından itibaren *Halk Bilgisi Haberleri* adıyla bir süreli yayın çıkarmıştır⁴⁶. 1931 yılına kadar on dokuz sayı çıkaran dergi, Fuad Köprülü'nün Eminönü Halkevi'ndeki Edebiyat Şubesi'nin başına geçmesiyle Eminönü Halkevi'nin resmi yayın organı haline gelmiştir. Dergi, zaman zaman kesintiye uğramakla beraber 1947 yılına kadar yayın hayatını sürdürmüştür. Özellikle bu dergide derneğin faaliyetlerinden olan araştırma gezilerine dair notların yayımlanmasından dolayı halk kültürüne ilişkin birçok bilgi bulmak mümkündür⁴⁷.

Her ayın birinde çıkan kültür mecmuası *Ülkü Halkevleri Dergisi*, 1933 yılında Ankara'da Halkevinin resmî basın organı olarak yayın hayatına başlamıştır. Editörlüğünü Fuad Köprülü'nün yaptığı dergi, her sayısında felsefe, sosyoloji ve coğrafya gibi disiplinlerden yazıların yanı sıra edebiyat tarihi, folklor ve halk edebiyatı gibi halk kültürüne yönelik derleme ve makalelere yer vermiştir. Bu süreçte çıkarılan Halkevlerinin diğer yayınları arasında *Akgünler* (Adana), *Çağlayan* (Antalya), *Altıok* (Edirne), *Halkevi* (Eskişehir), *Yenidoğuş* (Manisa), *Batıyolu* (Kırklareli), *Ün* (Isparta), *Fikirler* (İzmir), *Taşpınar* (Afyon), ... sayılabilir⁴⁸.

⁴⁶ 1927 yılında Anadolu Halk Bilgisi Derneği adıyla kurulan, bir yıl sonra Türk Halk Bilgisi Derneği adını alan bu kuruluş, *Halk Bilgisi Mecmuası* adıyla bir sayılı dergi çıkarmıştır. Dernek bir yıl sonra ise uzun bir yayın hayatı olacak olan *Halk Bilgisi Haberleri* Dergisi'ni yayımlamıştır Bkz. Ö. Çobanoğlu, "Atatürk Dönemi Türk Halkbilimi Çalışmaları Tarihçesi Üzerine Genel Bir Değerlendirme", **Cumhuriyet Dönemi Türk Kültürü Atatürk Dönemi III (1920-1938)**, Atatürk Kültür Merkezi Yay., Ankara 2009, s.1007-1008; İ. Ünver Nasrattinoğlu, "Atatürk ve Türk Folkloru", **I. Uluslararası Atatürk ve Türk Halk Kültürü Sempozyumu Bildirileri**, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara 2001, s.184.

⁴⁷ S. Bayındır Uluskan, **a.g.e.**, s.60; S. Veyis Örnek, **Türk Halkbilimi**, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara 2000, s.25; A. Öztürkmen, **a.g.e.**, s.61; M. Şakir Ülkütaşır, **a.g.e.**, s.40.

⁴⁸ CHP, **103 Halkevi Geçen Yıllarda Nasıl Çalıştı? Halkevleri (1932-1935)**, Ankara 1935, s.25, 140; M. Şakir Ülkütaşır, **a.g.e.**, s.72; M. Şakiroğlu, "Atatürk Döneminde Kültür Çalışmaları", **Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi-Atatürk ve Gençlik [Özel Sayısı]**, C L, S 407, 1985, s.300-301; M. Şakiroğlu, "Halkevi Dergileri ve Neşriyatı", **Ke-bikeç**, S 3, 1996, s.132.

Türk folklor araştırmaları tarihi bağlamında Halkevlerinin yayınları arasında *Ülkü* dergisinin ayrı bir önemi vardır. Diğer Halkevleri dergileri mahallî yayınlar yaparken *Ülkü*, Ankara'daki Halkevleri genel merkezince çıkarılmış ve bu yüzden merkezi bir konuma sahip olmuştur. Bizzat Atatürk'ün adını verdiği dergi, 1933-1950 yılları arasında kesintisiz yaklaşık olarak on yedi yıl, iki yüz yetmiş sayı çıkmıştır. İlk sayıda yer alan *Ülkü Niçin Çıkıyor?* başlıklı yazıda derginin amacı tanımlanmış durumdadır: "...ÜLKÜ millî dile, millî tarihe, millî sanatlarla ve kültüre hizmet için... ÜLKÜ bütün bu gayelere hizmet yolunda çalışan Halkevlerinin ruhundaki harareti yazı vasıtasıyla yaymak için çıkıyor"⁴⁹. Ahmet Kutsi Tecer tarafından yönetimin üstlenilmesiyle dergide yüz ikinci sayısından sonra edebiyat ve folklorla ağırlık verildiğini⁵⁰ belirtmek gerekir.

Türk folklor çalışmaları tarihinde ulusa yayılan Halkevleri ile bölgesel faaliyetlerde bulunanların yayın çalışmalarının yanı sıra yerel gazetelerin de ayrı bir yeri ve önemi vardır. Kimi zaman bu gazeteler, *Devrim* gazetesi örneğinde olduğu gibi, Halkevinin yayın organı gibi hareket etmişlerdir.

Devrim gazetesinin başyazarı ve sahibi İbrahim Cemal Aliş'in, aynı zamanda, Bartın Halkevi'nin "kitapsaray ve yayın komitesi" başkanı olması, gazeteyi adeta Bartın Halkevinin resmî yayın organı haline getirmiştir. *Devrim*'in sayılarında yer verilen "Tarihi Hikâye (Fıkra)" ve özellikle "Halk Bilgisi" sütunlarının, Bartın Halkevi çalışmalarıyla birlikte yürütüldüğü *Bartın Halkevi Çalışma Raporu*'nda şu şekilde yer alır⁵¹:

"Tarihi Yazılar: Dil, tarih ve edebiyat komitemiz yurddaşların tarihî yazılarla aydınlanmasını saptamak için küçük parçalar halinde yazılar hazırlatmış ve bu yazılar 'Tarihî Yapraklar' 'Tarihî Hikâyeler' başlıkları

⁴⁹ C. Metin, a.g.m., s.843-844.

⁵⁰ A. Doğan, a.g.m., s.991.

⁵¹ **Bartın Halkevi Çalışma Raporu 1936 (İlk Altı Aylık)**, 1 İkinci Kânun-30 Haziran 1936, s.13. 3 Ciltlik Bartın Halkevi Çalışma Raporlarına ulaşmamı sağlayan yerel tarih araştırmacısı Çetin Asma beyefendiye teşekkürlerimi sunarım.

altında kitapsaray ve yayım komitesi tarafından Bartın ve Devrim gazeteleriyle yayılmıştır.”

“Derlenen Halk Türkülerinin Yayını: Yine bu komitemiz mahallî halk türkülerini derleyerek basturup yaymak üzere hazırlamış fakat bütçemizin müsadesezliğinden şimdilik Devrim gazetesiyle yaymak suretiyle kalmıştır.”

Bu cümleden Bartın Halkevi'nin resmî bir yayım organı olmadığı, yayım faaliyetlerinin *Bartın* ve *Devrim* gazeteleri aracılığıyla gerçekleştirildiği anlaşılmaktadır. Bunu Vahit Topçugil'in *Devrim* gazetesinde yayınlanan yazı dizisindeki şu ifadelerinden de anlamak mümkündür: “Bu oyunlardan bazılarını evvelce *Bartın* gazetesinde yazmışım⁵²”.

Devrim Gazetesi Hakkında

Bartın'ın ilk günlük gazetesi olan *Devrim*, 16 Ağustos 1935 tarihinde yayım hayatına başlamıştır. 27x40 cm ebatlarında siyah olarak 3. hamur kâğıda iki sayfa basılarak çıkarılan gazetenin kurucusu ve başyazarı İbrahim Cemal Aliş'tir. 4 Mayıs 1936 yılında son sayısını çıkararak yayım hayatını sonlandıran gazetenin⁵³ köşe yazarları arasında İbrahim Cemal Aliş, Mahmut Maan, Nazım Darıcı ile öğretmen ve aynı zamanda folklor derlemecisi Vahit Topçugil yer almıştır. “Günlük Siyasal Gazete” alt başlığı ile yayım yapan gazete, o yıllarda radyodan kulaklıkla dinlenen haberleri günü gününe yayımlayarak Bartın halkına duyurmuştur⁵⁴. Başlangıçta “pazardan başka her gün çıkan” gazete, 33. sayısından sonra kesintilere uğramış ve iki günde bir olmak üzere aralıklı olarak çıkarılmıştır.

⁵² Vahit Topçugil, “Safranbolu Köylerinde Eğlence Toplantıları 15 (Maniler-Bilmece-ler)”, **Devrim**, 14 Eylül 1935, S 26, s.2.

⁵³ Gazetenin yayım hayatını sonlandıracağı bilgisi 89. sayının birinci sayfasında “Okuyucularımıza” başlıklı şu haberde bildirilmiştir: “Basımevimizin, geciktürülmesi imkânı olmıyan işlerinden dolayı Devrim uzun müddet çıkmamak ızttarındadır. Bu karar, bir tatili neşriyat olmamakla beraber, fazla uzaması ihtimaline binaen, abonelerimizin hesapları tasfiye edilecek ve dünya haberlerini hulâsa halinde vermek ödevini *Bartın* gazetesi üzerine alacaktır”. Bkz. “Okuyucularımıza”, **Devrim**, 4 Mayıs 1936, S 89, s.1.

⁵⁴ Ç. Asma, **Bartın'da Yerel Basın 1914-2012**, Bartın Belediyesi Kültür Yayınları, Bartın 2012, s.20; Ç. Asma ve G. Yavuzaslan, **a.g.e.**, s.55.

Yerel basın hakkında yapılan genel tanımlamalarda, bu yayın organlarının yerel konuları öncellediği, uluslararası ve hatta ulusal konuları sayfalarına taşımadıkları yönünde açıklamalar mevcuttur. Bu tanımlama ‐Taşra‐ veya ‐Anadolu Basını‐ olarak da adlandırılan bazı yerel gazeteler için geçerli ise de Bartın matbuat tarihinde kendine yer edinmiş olan *Devrim* gazetesi için pek mümkün görünmemektedir. Gazetede yer alan haber başlıkları bu varsayımı destekler niteliktedir: ‐İtalya, boyuna asker topluyor. Nevyork Taymiş gazetesi İtalya'nın hareketini takbih ediyor.‐⁵⁵; ‐Uluslar Sosyetesı Konseyi dün ilk toplantısını yaptı. Eden, Sosyetenin hayalî bir imtihan geçirdiğini, bunu atlayamıyarak yıkılırsa dünya durumunun kötü olacağını söyledi.‐⁵⁶; ‐Küçük Antant-Fransa ile aynı safta mücadelede hazırđır.‐⁵⁷

Geçmişte ve bugün gazetelerin bilgilendirmekten başka eğitici, öğretici ve dönüştürücü işlevleri bulunmaktadır. Örneğin, başta İstanbul olmak üzere okuma yazması olmayan fakat Türkçe konuşan Rum, Ermeni gibi toplulukların kendi çevrelerinde okuma yazma öğretmek için Rum ve Ermenice harflerle fakat Türkçe olarak gazete yayımladıkları bilinmektedir⁵⁸. Bu açıdan, *Devrim* gazetesinin sayılarında yer verdiği yazı ve makalelere bakıldığında, Cumhuriyet sonrası dönemde oluşmaya başlayan yeni Türkiye'nin, milliyetçilik ve halkçılık ilkeleri içinde ve Türkçülük düşüncesi çerçevesinde, kültürel altyapısını hazırlayan bir gazete olduğu görülür.

Gazetenin Cumhuriyet'i destekleyici yazılara yer vereceği 16 Ağustos 1935 tarihli birinci sayısındaki İlk Söz başlıklı yazıda ‐Devrim, inkılâb demektir. Devrimin ülküsü de büyük Türk devriminin başarımlarını elinden geldiği kadar yaymak olacaktır. İ. Cemal Aliş‐ cümleleriyle ifade edilmiştir⁵⁹.

⁵⁵ *Devrim*, 16 Ağustos 1935, S 1, s.1.

⁵⁶ *Devrim*, 6 Eylül 1935, S 19, s.1.

⁵⁷ *Devrim*, 20 Şubat 1936, S 74, s.1.

⁵⁸ O. Özkaya Duman, ‐Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Ulusal'dan Yerel'e Basın ve Yayıncılık Faaliyetlerinin Gelişimi Üzerine Bir Değerlendirme‐, *Turkish Studies*, C VIII, S 12, 2013, s.1032-1034.

⁵⁹ *Devrim*, 16 Ağustos 1935, S 1, s.1.

Merkez tarafından yürütülen ve ülke çapında hayata geçirilmeye çalışılan Cumhuriyet ilkelerinin getirdiği değişiklikleri benimseyen ve inanan gazetenin sütunlarında, bu bağlamda, milliyetçiliği destekleyici yazılara yer vermesi, bu gazetenin Anadolu’da Cumhuriyet rejiminin yerleşmesine hizmet eden bir basın-yayın organı olduğunun göstergesidir. Birkaç haber ve köşe yazısı bu noktada örnek verilebilir: “*Hazar Türklerinden Kalan Eski Anıtlar ve İzler*”⁶⁰; “*Halk Ekonomisi: Yerli Mallarımıza Değer Vermeliyiz*”⁶¹; “*Plevne’de Türk Kahramanlığı-Mahmud Maan*”⁶², “*Fındak Kongresi*”⁶³, “*Gençlerin Özveriliği-Aralarında Topladıkları Para ile Halk Evinin Balkonunu Yaptırıyorlar*”⁶⁴, “*Yurddaş! - 31 Birinciteşrin Arşivusal Arttırma Günüdür*”⁶⁵.

Sadece bölgesel haberleri değil, aynı zamanda ulusal ve uluslararası alandaki konuları da sayfalarına taşıyan ve bu sebeple yerel basın niteliklerini aşan gazete, aynı zamanda, yayımladığı 89 sayının 55’inde halk bilgisine ayırdığı sütunlarıyla dikkat çekmektedir. Derlenen malzemelerin kayıt altına alındıkları kaynaklar olmaları bakımından arşiv niteliği taşıyan yerel gazeteler, Türk folkloruna ilişkin kayıtların korunduğu alanlardır. Bu bağlamda *Devrim* gazetesi, dönemi bağlamında, “yerel halk bilgisi dergisi” işlevi üstlenmiştir.

Devrim Gazetesinde Halk Bilgisi Sütunu ve Vahit Topçugil

Devrim gazetesinin yayımlanan 89 sayısının 54’ünde “Halk Bilgisi” adlı sütuna yer verilmiş ve bu kısımda öğretmen ve folklor derlemecisi Vahit Topçugil’in köşe yazıları dizisi şeklinde derlemeleri yayımlanmıştır.

Vahit Topçugil, aynı dönemde, Eminönü Halkevi tarafından çıkarılan *Halk Bilgisi Haberleri* dergisinin yazar kadrosunda da yer almıştır. Bu bilgi *Devrim* gazetesinin 7. sayısındaki “Halk Bilgisi” sütununda

⁶⁰ *Devrim*, 24 Ağustos 1935, S 8, s.1.

⁶¹ *Devrim*, 23 Ağustos 1935, S 7, s.2.

⁶² *Devrim*, 10 Eylül 1935, S 21, s.2.

⁶³ *Devrim*, 12 İlkteşrin (Ekim) 1935, S 41, s.1.

⁶⁴ *Devrim*, 17 İlkteşrin (Ekim) 1935, S 44, s.2.

⁶⁵ *Devrim*, 23 İlkteşrin (Ekim) 1935, S 49, s.1.

yer alan “Safranbolu Köylerinde Eğlence Toplantıları Maniler-Bilmeceler” başlıklı yazının dipnotunda şu şekilde geçer: “Bu manilerden bir kısmı, İstanbul Halkevi dil-tarih-edebiyat şubesi tarafından neşredilen Halk Bilgisi Haberleri mecmuasında çıkmıştır”⁶⁶.

Vahit Topçugil, *Devrim* gazetesinin “Halk Bilgisi-Derleme” alt başlığında kaleme aldığı “Bartın’da Toplanılan Maniler 1” adlı yazı dizisinin ilkinde folklor araştırmalarının önemini şu cümlelerinde belirtmiştir:

“... tarihte bir müessese halinde yaşamış ve yaşatmış kültür elemanlarını araştırıp şimdi işe yarayacaklarını işlemek ve hali yaşatabilecek bir biçime sokmak lâzımdır. İşte, halk bilgisi (folklor), bu kültür elemanlarının, başta önemli olanlarını araştıran bir iştir ki, bizde bu yönden çalışma, hemen hemen Cumhuriyet’ten sonra başlamıştır. Tarihte, acuna her yönden örnek eserler bırakan ulusumuzun yüksek değerlerini, kestirmeğe, hale ruh vermeğe yarayacak olan bu işe çok önem vermek lâzımdır”⁶⁷.

Gazetenin 3. ve 30. sayı aralığındaki “Halk Bilgisi” sütununda “Safranbolu Köylerinde Eğlence Toplantıları (Maniler-Bilmeceler)” adıyla Vahit Topçugil’in yazı dizileri yayımlanmıştır. Gazetenin 38. sayısından sonra ise sütun “Halk Bilgisi-Derleme” başlığını almıştır. Bu ad altında gazetenin 38. ve 77. sayı aralığında “Bartın’da Toplanan Maniler” başlığıyla Vahit Topçugil’in yazı dizisi derlemeleri yayımlanmıştır.

Gazetenin toplamda 54 sayısında Vahit Topçugil’in halk bilgisine ilişkin derlemelerine yer verildiği görülmektedir. Bununla birlikte yayın hayatını sonlandırdığı 89. sayısının son sayfasında “Halk Türküleri” başlığı altında 1 adet türkü derlemesine yer verilmişse de türkünün derlendiği yöre ve derleyeni hakkında herhangi bir bilgi verilmemiştir.

⁶⁶ *Devrim*, 23 Ağustos 1935, S 7, s.2.

⁶⁷ Vahit Topçugil, “Bartın’da Toplanılan Maniler 1”, *Devrim*, 9 İkteşrin 1935, S 38, s.2.

Vahit Topçugil tarafından kaleme alınan eğlence toplantılarına ilişkin yazı dizilerinde, toplantılarda söylenen mani ve bilmecelere yer verilmekle birlikte geleneğin kendisi ve icrası hakkında da bilgi bulmak mümkündür. Diğer bir deyişle, bu yazı dizileri Safranbolu eğlence geleneğine ilişkin bir monografi niteliğindedir. Bu monografi içinde eğlence toplantılarındaki çerez çeşitleri hakkında⁶⁸; büyük eğlence ve oyun gruplarının bulunduğu sıra geceleri⁶⁹ ile Safranbolu'nun farklı bölgelerinde icra edilen sıralar hakkında⁷⁰; eğlencede oynanan oyunlar ve oyunlardaki cezalar hakkında⁷¹; delikanlıların sıralarında söylenen bozlaklar hakkında bilgi edinilmektedir.

Yazı dizisinde yer alan derlenmiş metinlerde yerel ağız özelliklerinin korunduğu ve bazı kelimelerin anlamları ile açıklamalarının dipnotta verildiği görülmektedir. Gazeteden alınan birkaç örnek şu şekildedir: “Sarka, bir nevi cepken; Kıynak, şak, parça; Tefe başı, gelin elbisesi yapılan kumaş”⁷²; “Ker, kızılık ağacının genç dallarından yapıl-

⁶⁸ “... çerez çeşitlerini de hemen şu şekilde listede gösterebiliriz: Tavşut: Her cins meyva kuruları ki, bunlar ya kuru olarak veyahut hoşaf halinde verilir. Kavud: Kavurga denilen mısır ve buğdaydan yapılmış un ile şekerin karıştı(l)mış. Kabak çerki...” Bkz. Vahit Topçugil, “Safranbolu Köylerinde Eğlence Toplantıları (Maniler-Bilmeceler)”, **Devrim**, 19 Ağustos 1935, S 3, s. 2.

⁶⁹ “Eğlence ve oyunlara yol açan sıraları üç şekilde tetkik edeceğiz: 1. Köy yaşlılarının sıraları 2. Kadınların sıraları ve 3. Delikanlıların sıraları”. Bu derlemeler için *Devrim* gazetesinin 5. ve 18. sayı aralığındaki Vahit Topçugil’in köşe yazısı dizilerine bakılabilir.

⁷⁰ “Eflâni bölgesinde sıralar biraz ayrılış gösterir. Safranbolu köylerinde sıralar yaşlara göre yapılırken, Eflâni’de genel şölen (umumî ziyafet) şeklinde, gece veya gündüz yapılabilir. Bu eğlence ve ziyafetlere katılanlarda yaş farkı aranmaz, her yaşta insan bulunabilir”. Bkz. Vahit Topçugil, “Safranbolu Köylerinde Eğlence Toplantıları 16 (Maniler-Bilmeceler)”, **Devrim**, 18 Eylül 1935, S 29, s.2.

⁷¹ “Genç sıraları bu suretle kurulduktan sonra oyunlar oynanır. Bunlar arasında yü-zük oyunları... kadı ve sığırtaç oyunları vardır... Sonra saz, kaval gibi çalgılardan hangisi varsa bunlarla oyunlar yapılır ve söyleyiciler bozlak, deyişleme, mani ve türkü söylerler”. Bkz. Vahit Topçugil, “Safranbolu Köylerinde Eğlence Toplantıları 12 (Maniler-Bilmeceler)”, **Devrim**, 6 Eylül 1935, S 19, s.2.

⁷² Vahit Topçugil, “Safranbolu Köylerinde Eğlence Toplantıları 5 (Maniler-Bilmeceler)”, **Devrim**, 26 Ağustos 1935, S 9, s.2.

mış is ki rastuk yerine kullanılır; Ağmak: yükselmek, çıkmak, bir taraftan öte tarafa düşmek”⁷³ gibi.

Devrim gazetesinin 38. sayısından sonraki “Halk Bilgisi” sütununda yer alan köşe yazıları, “Derleme-Bartın’dan Toplanılan Maniler” başlığı altında Vahit Topçugil tarafından kaleme alınmıştır. Araştırmacı, Bartın’ın çoğu semtinde mani söyleyiciler olduğu gibi Kanlı Irmak, Sıtmayanı, Hendekyanı, Orduyeri ve Asma semtlerinde bu türden manicilere daha çok rastladığını belirttikten sonra bu manileri kendisinin Gürgenpınarı ve Amasra’dan topladığını nakletmiştir. Gazetede ki maniler kimi zaman kaynak kişinin doğrudan kendisinden kimi zaman da yanında taşıdığı cönklerden veya defterlerden derlenmiştir.⁷⁴

Gazetenin 77. sayısına kadar süren “Halk Bilgisi-Derleme” sütununda mani atma geleneği, kış geceleri eğlencelerindeki maniler ve düğün manileri hakkında kısaca bilgiler verilmiştir. Ardından maniler, ilk mısralarının baş harflerine göre alfabetik olarak sıralanmıştır. Bunlar metinler halinde verilirken, manilerden bir kısmının bölgede söylenen bazı halk türkülerinin varyantlarını meydana getirdiğinin dipnotlarla belirtilmesi ve bilgi verilmesi ise halk türkülerinin varyantlaşma süreçlerini göstermesi bakımından dikkate değerdir.⁷⁵

⁷³ Vahit Topçugil, “Safranbolu Köylerinde Eğlence Toplantıları 14 (Maniler-Bilmece-ler)”, **Devrim**, 11 Eylül 1935, S 23, s.2.

⁷⁴ Vahit Topçugil, “Bartın’dan Toplanılan Maniler 5”, **Devrim**, 16 İkteşrin 1935, S 43, s.2. “Ay doğar aya gider/Gün doğar güne gider/Ölsem kabire girsem/Cemalin benden gider... Dipnot: Yahud: Ay doğar Hinde gider/Su akar bende gider/Ölsem kenefe girsem/Hayalim sende gider. Bu mani de, daha önce bahsettiğim cönkten alınmıştır”. Bkz. Vahit Topçugil, “Bartın’da Toplanılan Maniler 8”, **Devrim**, 22 İkteşrin 1935, S 48, s.2.

“Yemenisi çim yeşil/Çayda kumlar kaynaşır/Sokaktan sessiz aldım/Evde dilim dolaşır... Dipnot: Yazılı cönkten alındı”. Bkz. Vahit Topçugil, “Bartın’da Toplanılan Maniler 30”, **Devrim**, 8 Nisan 1936, S 76, s.2.

⁷⁵ “Ev üstüne ev yaptım/Çıktım üstünden baktım/Yar seni gelecek diye/Çifte lâmbalar yaktım... Dipnot: Bu kıt’a Dam üstüne dam yaptım (of)/(Yandım Ayşem) üstünden baktım/(Yarım) yar seni gelecek diye (of)/(Yandım Ayşem) çifte lambalar yaktım. Kıt’asıyla başlayan Yandım Ayşem adlı bir türküye yeni bir varyant yapmıştır. Bu suretle bütün mani kıt’aları bu türküye tabik olunabilir”. Bkz. Vahit Topçugil, “Bartın’da Toplanılan Maniler 14”, **Devrim**, 23 Sontışrin 1935, S 56, s.2.

Devrim gazetesindeki halk bilgisine ilişkin genel bir değerlendirme yapıldığında bu yazı dizilerinin halk arasındaki “mani, bilmece ve türkü gibi derlemeler” ile “eğlence toplantıları bağlamında halk tiyatrosu”⁷⁶ temalarında oluşturulduğunu söylemek mümkündür.

Genel bir değerlendirme yapıldığında Atatürk döneminin ilk yıllarındaki (1919-1923) kitap temelli yayın faaliyetlerinde Millî Mücadele'nin ağır koşullarının etkisi görülmektedir. Cumhuriyet'in ilanından sonraki dönemlerde ise kitap basımlarının artması söz konusudur. Bu dönemde kitabın yanı sıra gazete ve dergi faaliyetlerinden de bahsetmek mümkündür. Yayın hayatına başlayan gazetelerden sadece belli bir kısmı aralıksız çıkmayı başarmıştır. Ancak gazetelerin, dergilerden farklı olarak, öncelikle haber verme işlevine sahip olmaları, onların daha sınırlı sayıda fakat kalıcı olmalarını sağlamıştır. Gerek gazete gerekse dergi yayıncılığında İstanbul'un başı çektiği görülmektedir⁷⁷ de Ankara, İzmir gibi büyük şehirler dışında Anadolu'nun diğer illerinde özellikle Halkevleri bünyesinde veya kişisel çabalarla yerel basın faaliyetleri yürütülmüştür. Bununla birlikte, kişisel yayıncılık faaliyetlerinde İstanbul ile kurulan ilişkilerin belirleyici olduğunu ifade etmek gerekir. 1923 yılında yayın hayatına başlayan ve halen çıkarılmaya devam eden *Bartın* gazetesinin başyazarı İbrahim Cemal Aliş bu tür bir iletişim içinde bulunmuştur. Aliş'in *Bartın* gazetesi ile birlikte “Günlük Siyasal Gazete” alt başlığıyla 16 Ağustos 1935-4 Mayıs 1936 arasında çıkardığı *Devrim* gazetesi de böyle bir çabanın ürünüdür.

“Karanfilsin tarçınısın/Tamam benim harcımsın/Ben bu derdden ölürsem/Yine kendin acırsın... Dipnot: Bu da eski bir türkünün değişik bir kıtasıdır”. Bkz. Vahit Topçugil, “Bartın'da Toplanılan Maniler 21”, *Devrim*, 4 İllkânun 1935, S 64, s.2.

⁷⁶ Halkevi dergilerinde halk bilgisine ilişkin makaleler Öztürkmen tarafından “folklorun teorisi ve yöntemi”; “köy monografileri”; “halk şiiri, bilmece, masal, fıkra ve halk şarkıları derlemeleri”; “halk tiyatrosu ve halk dansları” olmak üzere dört grupta toplanmıştır. Bkz. A. Öztürkmen, **a.g.e.**, s.120. Bu tasniften hareketle *Devrim* gazetesinde yayımlanan yazılar üçüncü ve dördüncü grup içinde yer almaktadır.

⁷⁷ Y. Doğaner ve T. Yılmaz, “Kitap, Dergi ve Gazete Yayıncılığı”, **Cumhuriyet Dönemi Türk Kültürü Atatürk Dönemi II (1920-1938)**, Atatürk Kültür Merkezi Yay., Ankara 2009, s.830-835.

Devletin sağladığı imkânlar dâhilinde “devlet folklorcülüğü” temelinde⁷⁸ şekillenen halkbilimi çalışmalarının yanı sıra bağımsız mesleki kurumlaşmalara dayalı olarak yapılan faaliyetlerin neticesinde yayınlanmış olan *Devrim*, gerek Bartın ve çevresi gerekse Türk halk kültürü üzerine yapılacak araştırmalarda önemli bir kaynaktır.

SONUÇ

Temelleri Avrupa’da atılan halk kültürü çalışmalarının günümüzde de önemini koruduğunu söylemek mümkündür. Avrupa’da XIX. yüzyılın ortalarından beri, Türkiye’de ise XX. yüzyılın başlarından bu yana bir disiplin olarak var olan halkbiliminin uygulama alanı oldukça geniş olup kültür politikaları içinde başvurulan alanlardan biri olmuştur. Bu bağlamda, Atatürk dönemi kültür politikaları içinde halka doğru gidilmiş ve “ortak ulus bilinci” yaratmak için halk bilgisinden çokça yararlanılmıştır.

Cumhuriyet’in ilk yıllarında “millî bilincin” yaratılması sürecinde gazete ve dergi gibi basın-yayın organları kilit rol üstlenmişlerdir. Bu devrede özellikle merkez ve yerel arasındaki bağlantıyı sağlayan “yerel basın-yayın” faaliyetleri önemli olmuş ve bunlar merkezin benimsediği ilkelerin yerele ulaştırılmasında ara organ olarak işlev görmüşlerdir. Bu basın-yayın organları, sadece yeni rejimin prensiplerini halka anlatmamış, aynı zamanda hayata geçirilecek kültür politikalarının uygulayıcıları olmuşlardır.

Milliyetçilik ve halkçılık ilkeleri çerçevesinde halkın bilinçlendirilmesi ve bu süreçte sözlü halk ürünlerinin derlenmesi, Atatürk döneminde uygulanmış olan temel kültür politikalarındandır. Alman filoloğu Herder’in ortak ulus ruhu yaratmak için halka doğru gitmek gerektiği düşüncesini Türkiye’ye uyarlayan ve kuramsal çerçevesini çizen Ziya Gökalp, Anadolu’daki halk kültürüyle ilgili faaliyetleri derinden etkilemiştir. Bu gerekçeyle halka yönelik hız kazanmış ve halk yaratılarının kayıt altına alınması için devlet tarafından görevlendirilen kişilerce derleme çalışmaları başlatılmıştır. Bu politikalar aracılığıyla

⁷⁸ Ö. Çobanoğlu, a.g.m., s.1013.

yeni rejimin temellerinin halk kültürü üzerinde yükselmesi ve bu sayede millî bir kültürün oluşturulması amaçlanmıştır. Anadolu’da söz konusu amaç etrafında harekete eden basın-yayın organları var olmuştur. Bu bağlamda Bartın’da çıkarılan yerel gazete *Devrim* (1935-1936), sürece hem tanıklık etmiş hem de destek vermiştir.

İkincil sözlü kültür ortamının kayıt araçlarından biri olan gazeteler, Ong’un tanımlamasıyla, “toplumların yazılı hafızalarını oluştururlar”. İçerik bakımından günlük olayları konu edinen bu belgelerde ayrıca halk kültürüne ait birçok unsur bulmak mümkündür. Genellikle belli bir kişinin mülkiyetinde çıkarılan ve “yerel gazete” olarak adlandırılan bu yayınlar, Anadolu’daki yerel basın faaliyetleri içinde yer alırlar. Bu noktada özellikle yerel tarih araştırmalarında birincil kaynak durumunda olan mahallî gazetelerin tespit edilip derlenmesi ve incelenmesi önem arz etmektedir. Bunlardan biri olmakla beraber içerik itibarıyla yerel basın niteliklerini aşan *Devrim* gazetesi, Türk halkbilimi araştırmaları tarihinde dikkat çekilmesi gereken kaynaklardan biridir. Bartın’da çıkarılmış yerel bir gazete olan *Devrim*, ulusal ve bölgesel haberlerin yanında halk bilgisine ayırdığı sütunlarıyla folklor araştırmaları tarihinde önemli bir kaynak durumundadır.

Sonuç olarak bu bildiride Devrim, halkbilimsel olarak ele alınmış ve Türk folklor araştırmaları tarihindeki yeri gösterilmiştir. Tüm bunlarla birlikte, halkbilimine ilişkin çalışmalarda yerel yayınların kaynak olarak kullanılabilceğini ve bu sayede, üzerinde çalışılmamış halk kültürü ürünlerinin alana kazandırılabilceğini söylemek mümkündür.

KAYNAKÇA

Ağca, Hüseyin, “Atatürk Düşünce Sisteminin Tarihi Temelleri”, **Beşinci Uluslararası Atatürk Kongresi I**, Haz., Mustafa Cöhce, Nilgün İnce ve Neşe Çetinoğlu, Atatürk Araştırma Merkezi Yay., Ankara 2005.

Akçura, Yusuf, “Folklor Nedir?”, **Muhit (Resimli Aylık Aile Mecmuası)**, S 13, 1929a, ss.975-977.

Akçura, Yusuf, “Folklor Nedir? (Geçen Nüshadan Devam)”, **Muhit (Resimli Aylık Aile Mecmuası)**, S 14, 1929b, ss.1050.

- Asma, Çetin ve Yavuzaslan, Güngör, **Kalemin Aydınlığında Bir Ömür İbrahim Cemal Aliş ve Bartın Gazetesi (1906-1977)**, Bartın Belediyesi Kültür Yayınları, Bartın 2014.
- Asma, Çetin, **Bartın'da Yerel Basın 1914-2012**, Bartın Belediyesi Kültür Yayınları, Bartın 2012.
- Bartın Halkevi Çalışma Raporu 1936 (İlk Altı Aylık)**, 1 İkinci Kânun-30 Haziran 1936.
- Başgöz, İlhan, "Türkiye'de Folklor Çalışmaları ve Milliyetçilik", Serdar Uğurlu (Çev.), **Turkish Studies**, C VI, S 3, 2011, ss.1535-1547.
- Bayındır Uluskan, Seda, **Atatürk'ün Sosyal ve Kültürel Politikaları**, Atatürk Araştırma Merkezi Yay., Ankara 2010.
- Binyazar, Adnan, "Atatürk'ün Yaratmak İstedığı Bilgi Toplumu", **1. Uluslararası Türkoloji Kongresi Bildirileri, (12-14 Aralık 1998-Prizren)**, Haz. Nimetullah Hafız, Atatürk Araştırma Merkezi Yay., Ankara 2001, ss.39-49.
- CHP, **103 Halkevi Geçen Yıllarda Nasıl Çalıştı? Halkevleri (1932-1935)**, Ankara 1935.
- CHP, **Halkevleri 1940**, Ulusal Matbaa, Ankara 1940.
- CHP, **Halkevleri Halkodaları 1932-1940**, Alâeddin Kırıl Basımevi, Ankara 1942.
- Çakır, Ahmet "Atatürk Döneminden Günümüze Türk Halk Oyunları Üzerine Bir Değerlendirme", **I. Uluslararası Atatürk ve Türk Halk Kültürü Sempozyumu Bildirileri**, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara 2001, ss.71-76.
- Çobanoğlu, Özkul "Atatürk Devrimlerinin Kültür Konsepti Bağlamında Halkevlerinde Türk Halkbilimi Çalışmalarının Kuramsal Eğilimleri", **I. Uluslararası Atatürk ve Türk Halk Kültürü Sempozyumu Bildirileri**, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara 2001, ss.77-84.
- Çobanoğlu, Özkul "Atatürk Dönemi Türk Halkbilimi Çalışmaları Tarihi Üzerine Genel Bir Değerlendirme", **Cumhuriyet Dönemi Türk Kültürü Atatürk Dönemi III (1920-1938)**, Atatürk Kültür Merkezi Yay., Ankara 2009, ss.1001-1016.

- Çobanoğlu, Özkul, **Halkbilimi Kuramları ve Araştırma Yöntemleri Tarihine Giriş**, Akçağ Yayınları, Ankara 2010.
- Dâver, Bülent, “Atatürk Dönemi Kültür Politikası”, **Üçüncü Uluslararası Atatürk Sempozyumu Bildirileri II**, Atatürk Araştırma Merkezi Yay., Ankara 1998, ss.611-616.
- Devrim Gazetesi**, 16 Ağustos 1935-4 Mayıs 1936, S 1-S 89.
- Doğan, Âbide “Edebiyat Dergileri (1923-1938)”, **Cumhuriyet Dönemi Türk Kültürü Atatürk Dönemi II (1920-1938)**, Atatürk Kültür Merkezi Yay., Ankara 2009, ss.987-994.
- Doğaner, Yasemin ve Yılmaz, Tuncer, “Kitap, Dergi ve Gazete Yayıncılığı”, **Cumhuriyet Dönemi Türk Kültürü Atatürk Dönemi II (1920-1938)**, Atatürk Kültür Merkezi Yay., Ankara 2009, ss.825-836.
- Ersoy, Ruhi, “Folklor Çalışmalarının 100. Yılında ‘Folklor-Milliyetçilik’ İlişkisi Üzerine Bazı Düşünceler”, **Millî Folklor**, S 99, 2013, ss.51-62.
- İnan, Afet, **Türkiye Cumhuriyeti ve Türk Devrimi**, Türk Tarih Kurumun Basımevi, Ankara 1998.
- Keskin, Mustafa, “Atatürk’e Göre Millet ve Türk Milliyetçiliği”, **Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, Prof. Dr. Fahir Armaoğlu Özel Sayısı**, C XIV, S 41, 1998, ss.359-373.
- Mermer, Fahri, “Atatürk ve Basın”, **1. Uluslararası Türkoloji Kongresi Bildirileri**, Haz., Nimetullah Hafız Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara 2001.
- Metin, Celal, “Fikir Dergiciliği”, **Cumhuriyet Dönemi Türk Kültürü Atatürk Dönemi II (1920-1938)**, Atatürk Kültür Merkezi Yay., Ankara 2009, ss.837-847.
- Nasrattınoğlu, İ. Ünver, “Atatürk ve Türk Folkloru”, **I. Uluslararası Atatürk ve Türk Halk Kültürü Sempozyumu Bildirileri**, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara 2001, ss.183-187.
- Oğuz, M. Öcal, “Araştırmaların Tarihi”, **Türk Halk Edebiyatı El Kitabı**, M. Öcal Oğuz (Ed.), Grafiker Yayınları, Ankara 2013, ss.1-60.
- Ong, Walter J., **Sözlü ve Yazılı Kültür Sözü Teknolojileşmesi**, Sema Postacıoğlu Banon, (Çev.), Metis Yayınları, İstanbul 2013.

- Örnek, S. Veyis, **Türk Halkbilimi**, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara 2000.
- Özkaya Duman, Olcay, “Osmanlı’dan Cumhuriyet’e Ulusal’dan Yerel’e Basın ve Yayıncılık Faaliyetlerinin Gelişimi Üzerine Bir Değerlendirme”, **Turkish Studies**, C VIII, S 12, 2013, ss.1031-1041.
- Özkaya, Yücel, “Millî Mücadele Başlangıcında Basın ve Mustafa Kemal Paşa’nın Basınla İlişkileri”, **Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi**, C I, S 3, 1985, ss.871-912.
- Öztoprak, İzzet, “Atatürk, Basın ve Minber Gazetesi”, Haz. Mustafa Cöhce, Nilgün İnce ve Neşe Çetinoğlu, **Beşinci Uluslararası Atatürk Kongresi II**, Atatürk Araştırma Merkezi Yay., Ankara 2005, ss.905-914.
- Öztürkmen, Arzu **Türkiye’de Folklor ve Milliyetçilik**, İletişim Yayınları, İstanbul 2006.
- Süslü, Azmi “Cumhuriyet Döneminin Türk Kültürüne Bakışı ve Kültür Politikaları”, **Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi**, C XI, S 31, 1995, ss.21-42.
- Şakiroğlu, Mahmut, “Atatürk Döneminde Kültür Çalışmaları”, **Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi-Atatürk ve Gençlik [Özel Sayısı]**, C L, S 407, 1985, ss.291-301.
- Şakiroğlu, Mahmut, “Halkevi Dergileri ve Neşriyatı”, **Kebikeç**, S 3, 1996, ss.131-142.
- Tan, Nail, **Atatürk ve Türk Halk Kültürü (Folkloru)**, Atatürk’ün Doğumunun 120. Yıldönümüne Armağan 1881-2001, Folklor Araştırmaları Kurumu Yayınları, Ankara 2000.
- Topçugil, Vahit, “Bartın’da Toplanılan Maniler 8”, **Devrim**, 22 İlkteşrin 1935, S 48, s.2.
- Topçugil, Vahit, “Bartın’dan Toplanılan Maniler 5”, **Devrim**, 16 İlkteşrin 1935, S 43, s.2.
- Topçugil, Vahit, “Safranbolu Köylerinde Eğlence Toplantıları (Maniler-Bilmeceler)”, **Devrim**, 19 Ağustos 1935, S 3, s.2.
- Topçugil, Vahit, “Safranbolu Köylerinde Eğlence Toplantıları (Maniler-Bilmeceler)”, **Devrim**, 23 Ağustos 1935, S 7, s.2.

- Topçugil, Vahit, “Safranbolu Köylerinde Eğlence Toplantıları 12 (Maniler-Bilmeceler)”, **Devrim**, 6 Eylül 1935, S 19, s.2.
- Topçugil, Vahit, “Safranbolu Köylerinde Eğlence Toplantıları 15 (Maniler-Bilmeceler)”, **Devrim**, 14 Eylül 1935, S 26, s.2.
- Topçugil, Vahit, “Safranbolu Köylerinde Eğlence Toplantıları 5 (Maniler-Bilmeceler)”, **Devrim**, 28 Ağustos 1935, S 9, s.2.
- Topuz, Hıfzı, **100 Soruda Türk Basın Tarihi**, Gerçek Yayınevi, İstanbul 1973.
- Ülkütaşır, M. Şakir, **Cumhuriyet’le Birlikte Türkiye’de Folklor ve Etnografya Çalışmaları**, Başbakanlık Basımevi, Ankara 1972.
- Yıldırım, Dursun, “Türk Folklor Araştırmalarının Problemleri”, **Millî Folklor**, S 11, 1991, ss.13-21.
- Yıldırım, Dursun, “Türkiye’de Folklor Araştırmalarının Gelişme Devreleri”, **Millî Folklor**, C III, S 21, 1994, ss.2-15.
- Yuvalı, Abdulkadir, “Atatürk Dönemi Kültür Politikasının Türk Dünyasındaki Ortak Kültür ve Tarih Değerleri Yönüyle Değerlendirilmesi”, Haz. Mustafa Cöhce, Nilgün İnce ve Neşe Çetinoğlu, **Beşinci Uluslararası Atatürk Kongresi Cilt II**, Atatürk Araştırma Merkezi Yay., Ankara 2005, ss.859-870.

EKLER

Ek-1

Sayı: 1 - Yıl: 1 Cuma, 16 Ağustos 1935 Tanesi 50 para

Okunması ve yazılması için
İbrahim Cemal Altıç

Adres: Bartın gazetesi yöneltmesi

Ahmeti yatak 200, altı ayta 500, üç ayta 300, bir ayta 150 yazılır.

İLK: 24. Kasım ve sayı: 20000. Her hafta bir sayı 5. maddesi için çıkartılmamış 4. diğer maddesi 10.000.000 yazılır. Tanesi 50 para. Postacılar ve gazeteciler için.

BARTINDA
Pazarları başka her gün çıkar

GÜNLÜK SİYASAL GAZETE

«Atatürk arsiulusal bir şahsiyettir».

İlk söz

Devrim'i büyük iddialarla ortaya çıkarıyorsunuz; İleri için geniş hulyalarınız da yoktur. Devrim, gördüğümüz ve duyduğumuz bir ihtiyacı, olaabildiği kadar, karşılamak için çıkarılıyor. Bu ihtiyacı sadur; halkımızın bir çoğu ülke ve dünya haberlerini öğrenmek istiyor. Fakat, İstanbulun gündelik gazeteleri hem pahalı, hem de okuması kut olanları hikmetecek ve çekilecek kadar çok yapıyorlar. Okuması şöyle böyle olan halk ve emsal tabakası, bu gazetelerin neresini okuyacağını bile kestiremiyor. Bunun için ki, Bartında günlük gazete takibi edenlerin sayısı 60 1 geçmiyor. Her ne kadar, haftada bir, yine kurumunuz tarafından çıkarılan «Bartın» gazetesi var ve bunun satışı epeyce ise de, bu gazetenin yolu ve her gün çıkması, okuyucuların ülke ve dünya haberleri ihtiyacını karşılamıyor.

Bunun dışı olarak hem öze ve hem yormadan havasız verecek bir gazete çıkarmayı düşündük ve bütün güçlüklerle karşı göstermiş yunarak ortaya çıktık. Biliyoruz ki, bir kaza merkezinde gündelik gazete çıkarmak - kazano bakımından - sağdıllıktır. Böyle bir gazetenin başka sayısı ne olabilir? Utanılacak bir sayı. Buna rağmen, halkımızın değersizliğine güveniyoruz. Umarız ki, yaptığımız fedakârlığın derecesini takdir edenler olacaktır. Bu bize yeter. İleri için şimdiden bir şey adayamamakla birlikte, okuyucularımızın rahatı ne olmasın, Devrim, ileride onları daha büyükçe ve daha nece olarak alayret edebilir.

Devrim, inkılab demek.

Yurdseverlik Böyle olur.

Hava kurumuna 40 bin lira veren yurddas

Ankara, 14 [A.A.] - Adnan bildirmek istemeyen bir vatanşas, Başbakan İsmet İnönü vatanşasıyla Türk Hava Kurumuna kırık bin liralık bir vatanşas [teberrad] bulmuşdur. Bu para ile alınacak uçak, kendi arzusu üzerine, Müdafaya müdahale kesiminin bağışlandığı [kolej] için yapıldı olarak «Mudafaya» konulacaktır.

Türk Hava Kurumu, bu değerli Türk vatanşasını beyona ve teşekkütü alacaktır.

Devrimin ilk adı de, büyük Türk devriminin basarımalarını önünden geldiği kadar yapması olacaktır.

I. Cemal Altıç

İtalya, boyuna asker topluyor.

Nevyork Taymis gazetesi İtalyanın hareketini takbih ediyor.

Ankara, 14 [A.A.] - Edebiyâtın eskim Paris'e gelmiş ve İngilizlerle Fransızlar arasında ilk konuşmalar bugün başlamıştır. Fransız gazeteleri, diğer konferansında, bilhassa İngilterenin alacağı durandan endişe etmektedirler.

«Echo de Paris» «İn Londra» ayırımın [muhabirinin] yazdığına göre; Edebiyâtın Fransızca konuşma üzerine arka almış ve İtalyanın Habesistanı girmesine karşı geldiği takdirde, İngilterenin de, bir Alman tehdidi karşısında Fransızlara yardım etmeyeceğini ve bilhassa, Avusturya ekinin [işik] içinin muhafazası meselesiyle ilgili [mükamesi] kesecğini söylemektedir.

Madrisin Londra aytan da, İngiliz delegelerinin her iki taraf için kabul edilebilecek bir ekonomik kotarına [krisis] hal yolu aramak emri aldıklarını bildirmektedir.

İtalya - Habes anlaşmasını çözüleyen [tabii eden] Nevyork Taymis gazetesi de, bütün dünyayı tehdit etmesi dolayısıyla, İtalyanın, eski Roma imparatorluğunun emperyalisi; fikirlerinden vazgeçmesini ve sosyal din.

ya konanının görevlerine ilibak etmesini istemektedir.

Habes hükümeti; İtalya açıkça bir futbol harbi hazırlarken, Uluslar Sosyetalisi üyelerinin, Habesistanı silah İbrahimini misade etmemelerini, Sosyete mezdinde diddede protesto etmiştir. Bu mesele, Sosyetenin 4 Eylül toplantısında görüşülecektir.

Ankara, 15 [A.A.] - Röyter ajansının öğrendiğine göre, İngilterenin İtalyan yata Habes tavileri planı, dün Fransız hükümetine verilmiştir. Mussolini bunları kabul ettiği takdirde, Fransız ve İngiltere, Habes imparatorunun muvafakatini elde etmek için müzakeralar kullanacaklardır.

Layval, bugün İtalyan delegesiyle, müzakere edenlerle görüşmüş ve gazetecilere, yarı, 1906 ulaşmasını imzalamış olan devletlerin ortaklarıyla bir toplantı yapılacağını söylemiştir.

İtalya hükümeti, deşarda oldukları için veya diğer sebeplerle, henüz silah altına alınmamış olan 1911, 1913, 1914 doğumulan silah altına çağırılmı.

BULGARLAR TEK DURMAYOR

Bu sefer de Romanyaya dış gösteriyorlar.

Ankara, 13 [A.A.] - Roman gazeteleri, son zamanlarda Bulgaristanda Döbruca adı altında faaliyet bulmuş seçkiyon, Romanyaya karşı torib etmiş olduğu gösterilerle ilgili şiddetli yazılar yazmakta ve bu düşmanca duyguların, Romanlar üzerinde gayet fons bir etki [tesir] bırakmış kaydetmektedirler.

İBB Ahmet Pirıştına Kent Arşivi ve Müzesi'nden (APIKAM) alınmıştır.

(Devrim Gazetesi, 16 Ağustos 1935, Sayı 1, Sayfa 1)

Ek-2

Sayfa : 2

DEVİRİM

No : 12

TARİHİ FIKRA

Bu sitede her gün

MAHMUD PAŞA

Abdülâzizin ölümündeki esrar.

—Dünkü sayıdan devam—

Buna karşı Ali-bey daha keskin bir sesle: — Abdülâziz efendiye hitab ediyorum! mukabelesinde bulunur.

Bu sözü işiten Abdülâzizin yüzü mosmor olur; giymekte olduğu entarisinin ve gömleğin yakalarını yırtar; ağzından kanla karışık yeşil bir su gelir ve şen bu hakareti altında yaşayamam diyecek ödeki odaya girer, mindere kaplanır.

Bu vakanin evvelini, Mahmud Cefâlettin paşama kızkardeşinin konağında ki hatıradan öğrendiğim gibi, gerisini Tevfik bey, ölmeden önce, Üsküdar'da Nuh kuyusunda hikâye etmişti.

İkinci Mahmud'un üçüncü ikbali ve Abdülâzizin üvey annesi Tiryal hanım efendinin evlâdlığı ve Tunuslu Bin Ayyad Mahmud paşanın damadı Hüseyin bey, bana, analığından intikal etmiş olan bir makas gösterdi ve bunu Abdülâzizin damarlarını kestigi miakası olarak tanıttı. Kırmızı bir kadife kutu içinde bulunan bu makasın uçları gayet sivri idi, ki Abdülâziz bituupla sakalını düzeltirmiş.

Mesrutiyetin ilanından sonra, mülga Zabtiye nezaretinin ordudan istediği za-bitler meyânında bulunarak Üsküdar mutasarrıf refiği olmuştum. Bahriye nazırı Cımal paşa merhum, kaymakam rütbesiyle sonradan Üsküdar mutasarrıfı olmuştu. Ekseriyette Üsküdar cihetinde bulunmakta olan seh-zadelerin siyaset erbabiye temaslarına mahal vermemek için, hüfların, görüşmek istedikleri kişilerle, Mutasarrıflık dairesinin delâletiyle buluşmalarını teklif ve temin etmiştim. Bu münasebetle veliahd Yusuf İzzettin efendinin görüşmek istediği hürriyet kahramanı Atif ve şair Mehmet Emin beyleri, mutasarrıf, benim vasıtamla veliahdın köşküne göndermişti.

Yusuf İzzettinle vukubulan görüşmelerimin birinde, babasının ölümü hakkındaki fikrini sordum. Kati olarak intihar etmiş olduğunu söyledi.

(Arkası yarın)

935 modeli

Kadın mantoları ucuz ve feminath dikilir. Kırmızı sokak : Ordulari-terzi Emin. 5-7

Safranbolu köylerinde

Eğlence toplantıları
MANİLER - BİLMİCELER

Toplayan: Vâhid Topçacı

— 7 —

Bu maniler, ayrı ayrı olarak besteler halinde, türkî biçiminde de yine kadınlar arasında söylenir. Bunlardan başka ayrı türlerde de vardır ki bunların topunu düşünürlerde dinlemek mümkündür. Bunların bir kısmı eski türdülerdir. Bir kısmı ise eski türdülerden oldukları halde zamanın ilhâcine ve dînamına göre değiştirilip yeni varyantlar halinde meydana çıkmıştır. Bunlardan bir tanesi olan:

Kızlar gözük seçti
Muhtar Barına kağıt
Şörmelün yallah

türkesi, eski bir besenin yeni bir varyantıdır. Buna, geçen yıl, hemen bütün gezdiğimiz köylerde dinlemişimdir.

Zaman hadiselerine uydu-rulmuş olan şu türküde de yine kadınlar arasında not ettim.

Ayrıktan indim yayan
Dayan dilerim dayan
İstintaktan gelen geldi
Uyan Salim beyim uyan

Evleizin öni küçük

— Şirecek —

Yarımkı bayram

— İnci sayıdan artan —
lebe tarafından birer söyle-
verilecektir.

O akşam bir fener alayı yapılacaktır; şay Aketlik Şubesi, Hükümet, Halk Partisi ve Beledîye binalarında tezahürler yapılacaktır.

Hırvat meselesi

— İnci sayıdan artan —
ulusiyetsizlik krizidir. İste hikmetli vücuttan habal etmiş olur.

Yalnız Hırvat meselesi ancak geniş bir sömî merkeziyet ve muhtar idare (Self government) tesisiyle çözümlenir. Devletin yükümlü olarak hareket etmesini icab ettirmiyen bütün işler bakımında muhtariyet tesisi olmalıdır. Bunun için de sömî merkeziyet lazımdır.

Devrim'i her gün alınmanız için büyüklük kullanmanızna yardım etmiş olursunuz.

Tez gel Salim beyim tez gel
Hanımların boynuz bükük
Tez gel Salim ağam tez gel

Terki bağı vardunuz mu
Masaları kurduz mu
Ötüz altı şişe deyinice
Salim beyi vardunuz mu

Gazel gazel gazeline
Ağın bakın mezerline
Salim beyin kır atını
Çektim sultan paşasına

Atın onarı at içinde
Gümüş köşek var kayında
Biler dâğünden geliyor
Salim beyim yok içinde

Aynalı tük dâk işiyor
Arem salt bal işiyor
Tez gel Salim beyim tez gel
Bilin kız yar işiyor

Otomobile bindirdiler
Harmansında indirdiler
Öğlen ikindin arasında
Salim beyi öldürdüler

Ayrıktan inebilem
Martine şifek sürebilem
Salim beyim ölüşüm
Göstüm ile görübilem

— Şirecek —

Devrim aboneleri

Her gün üç tane

- 28. — Manifaturacı İbrahim Kemik.
- 29. — Terzi H. Sabri Aysındı.
- 30. — Mütakaid binbaş Ahmed İnel.

İ L A N

Ortaokul Direktörlüğünden :

Batın Ortaokuluna talebe kaydına başlanmıştır. Kayıt maaşları 31 Ağustos 1935 saat 13 e kadar şerhcektir. Yatılılar için okula parası vurdur, ücreti 120 lira; dir. Üç taksitle ödenir.

Okul müdürlüğü bütanleme ve engel yoklamaları 12 Eylülde başlayacaktır. Program yapılmıştır. Atakadamları okul idaresine müracaatları.

İstediğiniz her şeyi buradan öğrenin. İletişim için yazın. İletişim için yazın. İletişim için yazın.

